

Ta številka velja za prvo in drugo.

Štev. 2.

V Trstu, 21. januarija 1892.

Letnik V.

Lestvica „panslavizma“ avstro-ogerskih Slovanov.

Raznovrstni nasprotniki slovanskih narodov v Avstro-Ogerski so s svojo močjo in taktiko in s pomočjo Slovanov samih dosegli to da so ti narodi v sedanji dobi na razne strani brez vpliva in onemogli. Ali nasprotnikom to še ni dovolj; oni bi Slovane radi iztrebili ali uničili. V ta namen so iznašli razne vrste in stopinje „panslavizma“. Z lestvico „panslavizma“, v kateri nikakor ne verujejo sami, dosežajo največjih uspehov, potem ko so preverili celó drugače modre državnike, kakor da bi bil ta raznovrstni panslavizem dejstven.

Nasprotniki in sovražniki Slovanov Avstro-Ogerske vedó dobro, da politiskega panslavizma v obče ni, da najmodrejši slovanski dejatelji, državniki ne mislijo, ne morejo misliti nanj; a vendar ga očitajo raznim slovanskim narodom. Ako kak slovanski narod ne prikriva svojega naravnega sočustvovanja nasproti ruskemu narodu, ga uže izdajajo s politiskim panslavizmom prve vrste. Ako je pa kak slovanski narod dozorel do stopinje, s katere sočustvuje z drugimi slovanskimi narodi v obče, pripisujejo mu politiski panslavizem vsaj druge vrste.

V Avstro-Ogerski so jedino Poljaki zaslužili za tujstvo in zapadno kulturo toliko, da jim v plačilo ne podtikajo še politiskega panslavizma; vsem drugim narodom pa so uže prilagali ali še prikladajo ta pridevek.

Slovanske narode naše monarhije so toliko časa osrečevali v literaturnem pogledu, da so bili na veke brez vsakega literaturnega pojavljenja, da so pa na posled dospeli do lastnih literaturnih jezikov. Ljubezen do lastnih pisanih jezikov so jim vcepili takó, da cvete najlepši literaturni separatizem med njimi. Ali tudi literaturno razcepljenje od naroda do naroda ni sovražnikom slovanskih narodov zadoščevalo; začeli so jim jezike vstvarjati še po deželah. V ta namen jim prenašajo azbuke, alfabete in pravopise. Izsledili so za ta literaturni partikularizem apostolov v slovanskih uče-

njakih in razširjevalcih. Nasprotniki slovanski bi celó radi videli, da bi slovanski odlomki celó v pojedinih deželah izobraževali svoje narečje v pismene posebne jezike. Kjer pa so Slovani dospeli do tolike zavednosti, da se upirajo takim namenom, ovajajo jih v literaturnem panslavizmu; zaradi lepšega pa njih publicistiški pomagači izpuščajo pridevek „literaturni“ in tako, govoreč o „literaturnem panslavizmu“, slikajo odlomke slovanske kot panslavistiške brez epiteta. To pa jemljejo tam, kamor je namenjeno tako črnanje, naravnost kot politiski panslavizem.

Dasi so torej slovanski narodi daleč od kakega „literaturnega“ panslavizma, opisujejo se kot izdajniki celó oni, kateri bi se izražali za to vrsto panslavizma. Nič ne pomaga takim slovanskim misliteljem, da kažejo na literature velikih narodov, na literature slovanskih nasprotnikov samih, kateri živé v različnih državah, imajo najrazličniša pokrajinska in plemenska narečja, vendar pa rabijo brez zaprek jedno kot skupno literaturno narečje. Jedino literaturni panslavizem je nevaren, v tem ko uživa največo svobodo literaturni pantevtonizem, literaturni italijanizem itd. Kam so jo uže dotirali slovanski nasprotniki na to stran, razvidno je iz tega, da slikajo celó one slovenske rodoljube kot panslaviste brez pridevka, kateri se trudijo, da bi dobile pojedine slovenske občine na Koroškem v osnovnih šolah poučevanje v sedaj običajnem slovenskem literaturnem jeziku. Slovensko ali češko šolsko društvo je po takih očitanih panslavistiško brez pridevka. Dá, še celó literarna družba sv. Mohora, gotovo najskromniše društvo te vrste na svetu — mi rečemo na svetu s premislekom — skuša se slikati do poslaniških klopj v Dunajskem državnem zboru kot agitatorsko panslavistiško društvo, in na Koroškem so slikali uže deklamacije nedolžnih slovenskih pesmij iz ust šolske mladine kot delo panslavistiško.

Ni čudo, ako slikarjem take vrste „literaturnega panslavizma“ je uže vsako glasilce panslavistiško, da le izhaja v kakem slovanskem jeziku. Slovenski listi so n. pr. take vrste slikarjem od kraja „panslavistiški“. Vsako stremenje, da bi se Slovani okrepili literaturno, je nasprotniškim obrekovalcem „panslavistiško“.

Potem je dandanes na dnevnem redu tudi „cerkveni panslavizem“, ki postaja po mislih slovanskih nasprotnikov uže nevaren državi, ko bi se uvajala kaka slovanska melodija v dosedanje petje po rimsko-katoliških cerkvah. Še nevarneje je v očeh teh nasprotnikov to, ko bi se še nadalje ohranili majhni ostanki cirilometodijske cerkve po nekaterih krajih hrvaškega naseljenja. Kdor bi se ustavljal preganjalcem teh ostankov, črnijo ga nasprotniški listi kot panslavista brez pridevka, in prezirajo popolnoma, da je naša država ustavna država, katera zagotavlja v posebnem (14. členu) drž. osnovnih zakonov popolno svobodo v verskih zadevah v obče, tem bolj v načinu zunanjega pojavljanja.

V tem ko slovanski nasprotniki zagovarjajo za se največjo versko svobodo, katera je vsem narodomodeljena po ustavi, ovajajo Slovane s panslavizmom, ako bi se ti spominjali, da so imeli nekdanj svojstveni cerkveni obred, kateri je še običajen ne samo zunaj našega cesarstva, ampak pri milijonih avstro-ogerskih Slovanov, med temi tudi takih, kateri so združeni z Rimom.

Po takem imajo politiški in nacijski nasprotniki avstro-ogerskih Slovanov v resnici visoko lestvico z mnogoterimi stopnicami „panslavizma“. Za vsakotero stremenje teh narodov, katero nasprotuje tujčevanju in gospodovanju nasprotnikov, imajo ti nasprotniki poseben klin na lestvici, in ta klin opisujejo kot strašilo državnikom in krogom do najvišjih mest.

Za koroške Slovence zadoščuje uže klin rabljenja slovenščine po osnovnih šolah, pri sodiščih, na zborovanjih

skromnega politiškega društva in trdnega obstanka družbe sv. Mohora. Na Kranjskem je potreben drug klin te lestvice: panslavizem se ondi pojavlja v krogih, kjer se ne vedejo takó, kakor zaukazujejo sedaj po lecah in po dnevnem takó imenovanem konservativnem glasilu. Na Štirnem so uže slovenske „posojilnice“ panslavistiške. Na Primorskem je vsak list, ki izhaja v slovanskem jeziku, v očeh italijanskih „liberalnih“, kakor konservativnih listov „panslavistiški“. V Pulju in Trstu ste novi slovanski posojilnici „panslavistiški“.

Kedar izražajo Slovenci sočustvovanje nasproti Hrvatom ali Čehom, so oni panslavistiški. Hrvatje so „panslavistiški“, kedar bi stremeli za izvršenjem svojega historijskega prava. Avstrijski Srbi so „panslavistiški“, ko se upirajo razdevanju svoje cerkvene avtonomije. Čehi so „panslavistiški“, kedar izražajo svoje simpatije v obče nasproti ostalim slovanskim narodom, ali kedar se predrznejo presojevati v državnem zboru sedanje obče politiško položnje. Gališki Rusi so celó pri poljskih sodeželanah „panslavistiški“, ko se poganjajo za ohranjenje svojih starih tradicij v literaturi, azbuki in cerkvenem obredu, ker bi nacijska avtonomija ali lastna narodna uprava galiških Rusov ne bila po godu Poljakom; poslednji slikajo ruske sodeželane tudi zaradi te točke kot panslavistiške. Slovkom očitajo „panslavizem“ uže zaradi vsakega lastnega društva in v obče zaradi tega, da govoré med seboj še — slovaški.

Za vse te vrste in stopnje „panslavizma“ pridobili so slovanski nasprotniki pomočnikov tudi med Slovani samimi. Slovanski narodi vidijo, kakó si pomagajo njih nasprotniki s to lestvico; na njih zastopnikih in dejateljih je, da začnejo na pravem mestu dokazovati, kaj pomenjajo pojedini klini te lestvice; v interesu slovanskih narodov in v isti meri v interesu državnem je, da slovanski dejatelji primerno označijo to lestvico.

N a r a z p o t j u.

Nemška levica v Dunajskem državnem zboru ima vendar dobrega načelnika za svoje ljudi; pl. Plener je učinil, da je grof Kuenburg napravil velik skok na uradniški lestvici ter postal nakrat minister brez portfelja ali nemški minister rojak. On je pristaš nemško-liberalne stranke in kot tak ima čuvati interese, katere zastopa ta stranka. Vsled tega imenovanja menijo, da se je grof Taaffe odločno približal nemški levici; trdili so celó, kakor da bi bili zakrivali vspeh kapitalistiške stranke Mladočehi, specijalno dr. Ed. Gregr s po-

slednjim državnozbornim govorom. Resnica je pa ta, da so uže zgoodej poleti 1891. vodje nemške levice dogovorili se z grofom Taaffejem v tem smislu, in je pl. Plener naravnost sam predlagal ministrom grofa Kuenburga.

Navidezno nemška levica ni še vsega dosegla in se čudi, da ji grof Taaffe ne podeli še več, potem ko je sedanji njegov program soglasen ali, kakor pravi glavno glasilo nemške levice, celó identiški s programom te stranke. Huduje se nemška levica, da se Poljaki ne udajajo brezuslovno in brez

odškodnine, da bi se združili popolnoma z njo, ter da želé sosebno ohranjenje kluba konservativcev.

Iz tega izvaja sosebno nemški del kluba konservativcev, da grof Taaffe vendar ni še popolnoma na levi strani, in zahteva tudi za se nekakih odškodnin ali „poroštev“, dasi manjših, nego se odmerjajo Poljakom. Gnjev levice, da Poljaki in nekako tudi grof Taaffe želé ohraniti sestavo sedanjega kluba konservativcev, sili premišljuje slovanske zastopnike in dejatelje do zaključka, da se je trebe učiti od nasprotnikov, torej da bi ne bilo varno delati na razpad kluba konservativcev ali na to, da bi izstopili iz njega slovanski poslanci.

Po takem so sosebno jugoslovanski zastopniki, ki, razen dveh, vsi še sedé v tem klubu, danes ravno takó na razpotju, kakor so bili ob začetku sedanjega, prošlo leto sestavljenega državnega zbora.

Klub konservativcev hoče takó rekoč zabraniti absolutno gospodstvo nemške levice, in ga je misel, nadaljevati dosedanje oportunistiško politiko, katera se zadovoljuje z drobtinami za raznotere usluge nasproti vladi.

Nemška levica ima v resnici tako prošlost in razvija dandanes tak program, da Slovani ne morejo želeti nikdar, da bi ona gospodovala formalno in absolutno. Z druge strani pa Slovani tudi s sedanjo lastno politiko in s politiko, kakoršno kaže osrednja vlada, ne dosežejo nič odločilnega in trajnega. Osrednja vlada je postavila za to legislativno dobo gospodarstveni program, v tem ko vendar izvršuje nacijsko politiko, ugajajočo nemški združeni levici. Osrednja vlada je vsako leto in še proti koncu prošlega leta po grofu Taaffeju samem izjavila, da ima zadačo, spraviti sedanjo ustavo v občo veljavo in jo izvršiti. Gospodarstveni program pa se ne strinja s to zadačo; izvrševanje izključno dela, naloženega po Dunajskih češko-nemških punktacijah, pa se še posebe ne zлага z izvrševanjem ustave za vse narode. Jednako se ne strinja s pravim smislom ustave ono pravo, katero si prisvaja vlada, kakor da bi imela ona določevati notranje ali državne jezike, in je še neugodniše za Slovane to, da razglašá osrednja vlada, n. pr. za Čehoslovane nemški kot notranji jezik, v tem ko je drugače tudi v Cislitaviji več državnih ali notranjih jezikov v veljavi.

Sedanja politika osrednje vlade ne more ugajati Slovanom, naj ji pomaga izvrševati jo poleg nemške levice poljski ali pa še Hohenwartov klub ali ne. S pomočjo poljskega kluba ne dosežejo Slovani v narodnem pogledu ničesar; oni se upirajo nekoliko nemški levici jedino zaradi tega, ker je ona proti razširjenju deželne avtonomije, in to zopet zaradi neprikladne pristojnosti deželnih zborov, kateri imajo nekaj važne oblasti, mešati se tudi v narodne zadeve. Klub konservativcev pa s pomočjo „poljskega kola“ tudi ne doseže več, nego mrvice za slovanske narodnosti.

Ravno tam torej, kjer je Slovanom potrebna odločitev, da bi se namreč zadovoljili v smislu ustave gledé na narod-

nost in jezik ni pričakovati uspeha pri sedanji sestavi državnega zbora in pri sedanjem napravljanju vladne politike.

Ta sestava državnega zbora naklada kljubu temu odgovornost za vse delovanje tudi slovanskim zastopnikom in dosledno slovanskim narodom. Moralno je to za osrednjo vlado jako ugodno, ker more kazati na zunaj, da ž njo sodelujejo vsi cislitavski narodi in njih odlomki. S tako politiko na znotraj more biti sosebno zadovoljna avstro-ogerska zunanja vlada, ako se gleda, kakor je to običajno, samo na ustavne formalnosti. Saj vidimo, da se zunanje države ravnaó še po formalnostih naših delegacij, dasi na milijone slovanskih narodov ni v njih zastopanih ali pa takó, kakor ne odgovarja potrebam in mišljenju teh narodov.

To, da noče grof Taaffe popolnoma izročiti se odločevanju nemške levice, ne dokazuje še, da se ne strinja z njenim programom; nemška levica je bila v svoj čas slaba gospodarica, in zato utegne meniti grof Taaffe, da potrebuje ona nekoliko varuštva pod njegovim oskrbníštvom. Drugače pa ji utegne ustrezati popolnoma. Z druge strani mu morda ravno tudi v pogledu na zunaj, na zunanjo politiko ne more ugajati, da bi se kazalo, kakor da v avstrijskem parlamentu določuje le nemška levica, ki pomenja celó gledé na nemški narod le posebno nemško frakcijo, dospevšo le vsled njej ugodnega volilnega reda do znatnega, nad dejanske razmere pomnoženega števila svojih členov. Grof Taaffe, ki dobro pozna dejstvenosti in konstitucionalne fikcije, računi s takimi razmerami; ali zaradi tega ne sledi, da bi bilo Slovanom dolžnost, še nadalje podpirati take fikcije, za sé pa loviti samo drobtinice.

Druga bi bila, ko bi klub konservativcev imel ali mogel dobiti zaveznike, kateri bi ž njim sestavljali tako večino, katera bi bila voljna v smislu ustave zahtevati zadovoljenje slovanskih narodnostij gledé na narodnost in jezik. Takih zaveznikov pa ta klub nima, in zveza s Poljaki tudi nikdar ne dovede do zaželenih ciljev.

Gledé na vse to ni čudo, ako se izrekajo tudi med Slovan proti klubu konservativcev, in to tem bolj, ker ni imel on ne prej ne v sedanji zakonodavni dobi ne časa, ne volje, da bi vlado spodbudil ali pa sam predložil načrt za popolno izvršbo narodnostnega in jezikovnega člena drž. osnovnih zakonov.

Slovani morajo delati nato, da prenehajo fikcije, da preneha milostno podeljevanje, kjer imajo pravo za zahtevanje.

Takemu cilju se morejo bližati bolje, ako so sami združeni, nego pa z elementi, kateri so tujega pokolenja in mišljenja. Vrh tega je pomisliti to okolnost, da gledé na jezik in narodnost ne velja to, kar se izvršuje pri drugovrstnih točkah parlamentarnega in ustavnega življenja. Jezik in narodnost ne spadata v parlament; onadva spadata k absolutnim pravom, kakor svojstvom posameznih narodov, in sta kakor taka tudi razglašena in zagotovljena v sedaj veljavni ustavi. Državi ne more biti do tega, da čuje, kje in za kak predmet naj se dovoli materinščina temu ali onemu narodu; največi absurdum je vendar to, da morajo Slovani,

naseljeni v pomešanih deželah, od občine do občine s posebnimi prošnjami obračati se celó do ministerstva in najviših sodiških oblastij, da določijo poučevanje materinega jezika v smislu ustave. Kak interes ima država, da se občine, da se odlomki narodov in njih celote mučijo po takih trnjevih, zajedno materijalno dragih poteh, v tem ko ustava jedenkrat za vselej podeljuje popolno svobodo v razvijanju narodnosti in jezika vsakemu narodu brez razlike!

Po analogijah drugih vprašanj, katera se razpravljajo po parlamentih, začeli so drobtinice deliti tudi glede na narodnost in jezik, in slovanski zastopniki so popolnoma prezrli, da te analogije so fundamentalno napačne gledé na narodnost in jezik.

V pogledu na občo in državno ekonomijo ni se Slovanom ne nadejati, ne bati mnogo, naj si ostane ali pa razpade klub konservativcev. Kar se tu podeljuje, godi se z večine iz vzrokov, ki se ne dostajajo Slovanov kot takih, ti vzroki so finančni, specijalno državnogospodarski, strateški itd. Ako noče trpeti država škode, prisiljena je vlada, krbeti za pomnoženje dohodkov v sedanjosti in za bodočnosti tudi po zemljah, na katerih so naseljene slovanske narodnosti.

Železnice n. pr. vendar ne bodo mogli zidati vedno in izključno le po krajih, kjer imajo pristaši nemške kapitalistiške stranke svoje gozde, rude in obrtnije, kakor se je to dejanski godilo do sedanjega Taaffejevega ministerstva.

V materijalnem pogledu bodo odpadali kosi in drobtine z večino glasov kakoršne koli sestave državnega zbora. Za Slovane pa je glavno to, da tako deljenje po kosih in še bolj po drobtinah preneha v narodnih vprašanjih.

Narodna vprašanja pa se dostajajo narodnosti in jezika, narodnosti še bolj nego jezika, kakor tudi sama ustava stavlja narodnost pred jezik. Ravno narodnost pa je vlada in so dosedanja slovanski zastopniki popolnoma zanemarjali in prezirali. S tem, da se nastavljajo tu pa tam raznih vrst uradniki, večji slovanskih jezikov, ni še za narodnost skrbjeno, in se ona samo s takim nastavljanjem tudi nikakor ne reši. Podeljevanje služeb jedino uradnikom, ki so večji narodnega jezika naseljenja, za katero so postavljeni, ne more biti milost ali plačilo za druge usluge, ampak je jedenkrat za vselej zagotovljeno in obseženo v ustavi in bi ime'o biti vsled tega umevno samo po sebi. To se ve da pri sedanji organizaciji, pri sedanjem postopanju ni umevno; kajti narodi nimajo organizacije, vsled katere bi se počutili jednotni in bi kot jednotni smatrali uradovanje v svojem jeziku ne samo kot neizogibno potrebno, ampak tudi samo ob sebi umevno in naravno. Ako bi bili narodi organizovani v smislu ustave, ne mogli bi se izgovarjati pojedini ministri, da nimajo dovolj sposobnega osebja; za poslednje bi skrbeli, bi morali skrbeti, in vsled tega bi tujim uradnikom določevali obroke, do katerih bi jim bilo naučiti se dotičnih uradnih jezikov, ali pa bi v obče ne dobili službe med narodom, za kateri bi ne mogli uradovati v njegovem jeziku. Tudi bi pri pravi organizaciji v smislu ustave ne bilo treba nikdar

pojedinih občinam šele prositi in pritoževati se zastran poučevanja v materinščini po osnovnih šolah, kakor se godi sedaj. Deželni šolski soveti in zbori bi tu ne imeli besede, katera je dandanes pogostoma v navskrižju z ustavo in vladami.

Tako organizacijo v pravem smislu ustave bi podelila jedino nacionalna avtonomija. Še le po tej bi se čutili narodi jednotni in bi imeli svobodo, jednakomerno razvijati se, naj si bodo njih odlomki raztreseni in tudi oddaljeni po raznih deželah.

Do mišljenja nacionalne avtonomije se pa doslej niso pospeli ne vlada, ne slovanski zastopniki, ako izvamemo slovenskega poslanca dr. Gregorca, ki je l. 1890. v državnem zboru naravnost zahteval nacionalno avtonomijo. Partikularno je začela vlada izvrševati nacionalno avtonomijo jedino za Nemce na Češkem, v tem ko so Dunajske punktacije neugodne, oziroma protiustavne za Čehoslovane na Češkem. Te partikularne nacionalne avtonomije pa tudi zaradi tega ni možno odobravati, ker se ne razteza na vse dežele, kjer biva češkoslovanski narod v soseski ali pomešan z Nemci, oziroma drugimi narodnostimi.

Vlada vsaj doslej torej ne kaže volje za rešenje narodnostnega vprašanja v smislu narodne samouprave; državni zbor sedaj pa tudi ni takó sestavljen, da bi postavil to vprašanje zaresno na dnevni red in še vlado prisilil, ali z lastnim ali pa po nji izdelanem načrtu, da bi se izvršilo to vprašanje.

Kakor so razporeženi glavni klubi sedanjega državnega zbora, ne dobila bi se večina za akcijo v smislu prave izvršitve narodne enakopravnosti. Torej ne vlada, ne državni zbor nista za to izvršenje, in novi nemški minister Kuenburg se je izjavil v klubu nemške levice, da po poti, katero je nastopila sedaj osrednja vlada, bodo se stvari razvijale dalje. To se pravi, od izvršenja narodne enakopravnosti se bodo še bolj oddaljevali, nego doslej, nikakor pa ne približevali se temu izvršenju.

V izjavi novega liberalnega ministra je zajedno povedano, da osrednja vlada pozna dobro sestavo in moč glavnih klubov državnega zbora, in da bode mogla s temi klubi izvrševati vse druge zadače, kakor pa zadačo izvršenja narodne enakopravnosti.

Vse te okolnosti spravljajo na prvem mestu jugoslovanske poslance na razpotje vsaj sedaj, potem ko so že mnogo poprej mogli videti, kako jim jo je ukreniti. Na tem razpotju se tem zastopnikom in drugim slovanskim tovarišem — Poljakov ni poštovati — vsiljuje vprašanje: Ali jim je še nadalje zastopati politiko drobtin ali pa pričeti drugo vspešnišo akcijo?

Z lovljenjem drobtin v narodnem pogledu ne pridejo slovanski zastopniki do pravega cilja, in utegnejo slovanske narodnosti naše monarhije prehiteti prej drugi preobrati, nego

dosežejo toliko, da bi dobile podstavo za utrjenje in razvijanje, v obče za svojo rešitev.

Z druge strani podpirajo s takim postopanjem neslovansko politiko, pomagajo podpirati navidezuost, katera ne odgovarja dejstvenim razmeram slovanskih narodov. S tem, da podpirajo Slovanom neugodno notranjo, s to pa zunanjo politiko, škodujejo slovanskim narodom naše monarhije v moralnem pogledu več, nego so vredne še tolike podeljene jim drobtine.

Na znotraj škodujejo s tako politiko slovanski zastopniki *specijalno na zgorej slovanskim narodom*. Kajti s tem, da se ne pospenjajo z dejanskimi zahtevami drobtin *nikdar do viših*, narodov dostojnih, z ustavo popolnoma vjemajočih se stališč, ne razumejo dovolj na zgorej vzrokov, zaradi katerih so slovanski narodi v resnici nezadovoljni *v narodnem pogledu*. Saj še staročeške in sedaj mladočeške politike ne umejo na zgorej dovolj ali pa je *ne poštevaajo dovolj zaresno*; in vendar je ta politika vsaj načelno dovolj jasna.

S politiko lovljenja drobtin v narodnem pogledu *zavirajo* slovanski zastopniki neizogibno potrebo, da bi težnje ali stremljenja slovanskih narodov razumeli prav tudi na viših mestih. Tak nedostatek dosedanje politike slovanskih, pred vsem jugoslovanskih zastopnikov je nepreračunljivo škodljiv, in ko bi mi ne imeli drugega vzroka, kakor ta, obsojevati bi nam bilo dosedanje politiko slovanskih izvoljencev v državnem zboru.

Nemška levica je sicer bila in je stalno v ugodnišem položenu tudi v pogledu na sedanjo zunanjo politiko; no ona, kakor je znano, je skrbela, da njene zahteve so slišali in v njenem smislu razumevali do najvišjih mest. To je naposled provzročilo, da je celo mogočni grof Taaffe nasproti politiki nemške levice ne več popolni gospodovalec, ampak kolikor toliko zajedno poslušnik, dasi se mi vsled raznih dejstev nagiblujemo k nazoru, da njemu ugaja ta poslušnost, četudi ne vselej v toliki meri, kakor želi nemška levica. Nemška levica je s svojo taktiko na Češkem in z drugim aparatom vpriporila vsaj s šumom in predrznostjo nenavadno akcijo, in to jo je približalo k sedanjemu, tudi v formalnem pogledu ugodnemu parlamentarnemu položenu,

Nemška levica ni bila in še sedaj ni sama v večini, in vendar dejanski gospoduje v državnem zboru ne gledé na to, odgovarja li to dejstvenim razmeram ali ne.

Slovanom se ni z lehka nadejati, da se približajo kmalu svojim ciljem, in je jako verjetno, da pridejo za nje še hujši časi, ako postane nemška levica po dejstvih in parlamentarnih oblikah gospodarica v državnem zboru.

Ker pa po dosedanjih potih ne pridejo dalje vsled vedenja vlade, sestave državnega zbora in lastnega postopanja, ker nadalje z dosedanjim postopanjem podpirajo notranjo in z njo zunanjo politiko, katera ne ugaja slovanskim narodom, in ker naposled s tem postopanjem ne morejo doseči tega, da bi prave ustavne težnje slovanskih narodov

primerno umeli do najvišjih mest: kaže se primerno, da bi zastopniki slovanskih narodov, izključivši poljske poslanca, združili se za skupno akcijo, namen katere bi bil, razpravljati v složnosti in soglasju narodne zahteve slovanskih narodnostij toliko časa, dokler jih ne bodo razumeli prav in je ne krenejo na pravo stališče rešenja narodnostnega in jezikovnega vprašanja za vse narode jednako in istočasno.

Ta akcija bi imela za neposredno posledico, da bi slovanskim zastopnikom in slovanskim narodom bilo v čas te akcije odreči se drobtinam in lovljenju ali pobiranju teh drobtin. Kajti vlada in vsled take akcije za Slovane še neugodniša parlamentarna večina ne bi več podeljevali takih drobtin, katerih, kolikor bi se dostajale narodnosti in jezika, ne bilo bi niti sprejemati več. Ta akcija, kakor se vidi, bi gnala zastopnike slovanskih narodov v *aktivno opozicijo*; ta bi bila vsekakor vspešniša, nego pasivna, in bi bil tudi namen te akcije delovanje v *aktivni opoziciji*.

Razmere so take, da končno silijo v tako aktivno opozicijo; pasivna bi za Slovane po sedanjem položenu ne imela takega vspeha, kakor si ga tukaj predstavljamo mi.

Aktivna opozicija slovanskih zastopnikov kljubu temu da bi Poljaki ne bili zastopani v tej opoziciji, bi pomenjala, da zastopniki nad 11 milijonov ali polovine cislitavskega naseljenja se ne zlagajo z notranjo politiko, in ta pomen bi v sedanjih dobi tehtal vsaj toliko, kolikor je pomenjala abstinenca samo od deželnega zbora zastopnikov 2 milijonov nemškega naseljenja na Češkem.

Akcija aktivne opozicije slovanskih zastopnikov v državnem zboru bi zahtevala neizogibno izstop južnih in drugih slovanskih poslancev iz sedanjega kluba konservativcev.

Po našem je potrebna velika akcija aktivne opozicije, in vsled te je potreben izstop slovanskih poslancev iz konservativnega kluba. Ta izstop ima torej glavno uslovje v velikem cilju, da se vendar izvrši narodna enakopravnost v pravem smislu ustave. Vidi se, da za tak cilj so potrebni veliki koraki, velike žrtve in odločitev, kakoršne niso bili doslej vajeni slovanski zastopniki v državnem zboru. Teh težav bi ne bilo treba premagovati, ako bi se bila sedanja osrednja vlada postavila sama za pravo rešitev narodnostnega vprašanja, ali, če hočemo previdniši biti, ako bi bili vlado drugi faktorji silili k temu rešenju. Slovanski narodi in njih zastopniki niso krivi, ako spremené dosedanje postopanje; in da niso krivi oni, dokazovati bode z novo akcijo, kër, kakor se kaže, ne razumejo še na višjih mestih prav opravičenega stremljenja slovanskih narodnostij.

Velika tu mišljena akcija ima analogen cilj, kakor veliko nacionalno-gospodarsko delovanje, kakor tu, pokazati se ima sad tudi v politički akciji ne takoj, toliko izdatniše in trajniše pa pozneje. Slovanskim narodom in njih zastopnikom v Dunajskem državnem zboru ne ostaje po doslej vendar uže dovolj razvitem in jasnem položenu del in stvarij drugega, kakor: Ali ostati pri dosedanjem nabiranju drobtin

tudi v narodnem pogledu, s tem pa puščati slovanske narodnosti v negotovosti in nevarnosti, da se bodo še nadalje tujčile od odlomka do odlomka po raznih deželah ter kljub njih moči vezale v trajnih borbah; zajedno podpirati neugodno politiko ter trpeti, da se stremjenja slovanskih narodov tolmačijo krivo, v tem ko se sebični strankarski interesi gospodovalnih narodnostij podtikajo kot identični z državnimi interesi; — ali pa pričeti drugo politiko z novo akcijo potom aktivne opozicije ter zaradi tega izstopiti iz kluba konservativcev, ter združiti se z drugimi slovanskimi zastopniki, z izključenjem poljskih zastopnikov; delati na to, da pridejo do najvišjih mest do pravega spoznanja in uvaževanja narodnega stremjenja slovanskih narodov ter se na posled, kakor za Nemce na Češkem, toliko bolj odločijo za izvršenje narodne enakopravnosti za 11 milijonov presegajoče število slovanskega naseljenja cislitavske polovine.

Odločitev pri tej alternativni pač ne more biti težavna; k pravi odločitvi silijo zajedno interesi pravega ustavnega in parlamentarnega delovanja, kakor interesi celokupnega cesarstva. Jedinu z rešitvijo narodnostnega vprašanja se vstvarijo

v Dunajskem državnem zboru prave parlamentarne stranke, v tem ko se doslej očitno ali prikrito deluje tu po narodnih interesih in v interesu gospodovalnih narodnostij. Z rešitvijo narodnostnega vprašanja se odstranijo težave za sestavljanje primernih parlamentarnih večin, in se vidi ravno iz tega, kake zapreke se stavljajo tej rešitvi, ko bi ravno osrednja vlada imela največjo olajšavo v tem pogledu po rešitvi narodnostnega vprašanja. Kar pa je glavno, narodi bi se kot taki s to rešitvijo jedenkrat za vselej zadovoljili ter zares dobili uslovja za obstoj in nadaljnji razvoj, s tem okrepili se za medsebojno tekmovanje na prostranem kulturnem polju in takó dajali državi najtrdnjšo podstavo z gmotnimi pomočki, zadovoljnostjo in ljubeznijo do skupne velike domovine. Take posledice bi bile zares vredne tu mišljene velike akcije. Čim preje se te akcije lotijo slovanski zastopniki, tem bolje za slovanske narode in državo. Začetek leta kaže nove razmere v državnem zboru, te spremembe so kakor nalašč vstvarjene za preobrat dosedanje politike slovanskih zastopnikov, katerim je delovati na osodi nad 11 milij. slovanskega naseljenja, brez Poljakov. Naj jim bode odločitev ugodna!

O k r i t i k i d r . M a h n i č a .

III.

K razširjanju pogaštva, z nasprotniške strani nam namišljenemu.

(Dalje.)

d) *Gledé na bogosluženje, specijalno liturgijo ali mašo.*

γ) *Liturgija rimske cerkve.*

V poprejšnjem razpravljanju smo završili dokaz, da liturgija prvotno tudi na zapadu ni bila druga, kakor ta, katero so na vstoku uvedli apostoli, in da celó njen jezik je mogel biti jedino grški, zlasti ko se je izobraženje latinskega jezika za cerkveni jezik dovršilo še le tekom IV. stoletja.¹⁾ Nadalje smo dokazali, da sveti galikanski škof Hilarij je bil prvi, kateri je v drugi polovini IV. stoletja spisal latinsko liturgijo, katero so prav kmalu uvedli ne le v cerkvah prave Galije, ampak tudi gorenje Italije, Germanije

in britiških otokov, kakor tudi Španije in zapadne Afrike, in da se je ondisto vzdržala do druge polovine VIII. stoletja, nekoliko celó daleč v srednji vek.

Ako smo gledé na ta zgodovinska dejstva imeli povod opomniti, da v rimski cerkvi je grško liturgijo še le pozneje, specijalno še le v V. stoletju odstranila latinska liturgija, je tukaj naša zadača, da z jedne strani pobliže določimo čas uvedanja latinske liturgije in v ta namen pojasnimo razvoj rimske liturgije v obče; z druge strani pa, da navedemo vzroke, kateri so utegnili napotiti papeže, da so se obotavljali z uvajanjem latinske liturgije v Rimu in po srednji Italiji v obče, celo še potem, ko je bila na pravem

¹⁾ V znanem delu „Patrolog“ curs. complet. Cer. Lat. Edit. Migne. tom. LXXII. pag. 88. se poroča list Pariškega škofa Germana („Germani Parisiensis episcopi Epistola I. Quomodo solemniter ordo ecclesiae agitur, quibusve instructionibus canon ecclesiasticus decoratur“), kateri list izraža med drugim tudi visoko spoštovanje, koje je užival grški jezik na zapadu tudi, ko je bil že odstranjen. German pravi namreč o *επιστάριον* (de ajus), da se je isto pri galikanski liturgiji (kakor je to običajno tudi pri vstočnih liturgijah) pred čitanjem svetih pisem pelo v grškem jeziku, ker se je nauk nove zaveze svetu naznanjal v grškem jeziku, o čemur dela izjemo jedino prvotno v hebrejščini pisano evangelije Matevzevo“. In temu

V skrbno izdelanih in za rabo rimskega semenišča določenih „Institutiones Liturgicae“ od kanonika J. Fornici-ja edit. Monasterii 1853. navaja se kot vzrok grških in hebrejskih izrazov, katere rabi latinska cerkev v svetih misterijih: „ut ostendatur unam esse Ecclesiam, quae ex Hebraeis et Graecis primum, deinde ex Latinis coadunata est; vel, quia mysteria nostrae fidei et sacra liturgia hisce ab apostolis eorumque immediatis successoribus conscripta, vel saltem celebrata fuerunt“. (Pars. I. pag. 91.)

utemeljevanju še pristavlja: „Varujte torej čast jezika, ki je bil prvi, kateri je v svoj stari drob sprejel evangelije Kristovo in nam je s svojimi pismenkami sporočil prej omenjeno pesem (*επιστάριον*)“.

evropskem in afrikanskem zapadu običajno grško liturgijo uže odstranila latinska liturgija.

Te zadače torej se hočemo lotiti v naslednjem.

Prvotno ozemlje jurisdikcije apostol. stola, ako namreč ne gledamo na primat pristajajoči mu v vsej cerkvi, je bilo v najstarejši dobi omejeno na ono neposredno okolico Rima, katera je znana pod zaznamovanjem „Decem provinciae sub-urbicae“ in je bila v politiško-administrativnem odnašanju podrejena²⁾ prefektu Rimskega mesta (vicarius urbis). Ko pa so se bili rimski cesarji pokristijanili od Konstantina Velikega naprej, in se je bilo krščanstvo razširilo močno, so vedli cerkveno-administrativni, kakor tudi državni razlogi do tega, da so gledali na razširjenje ozemelj jurisdikcije škofov, kateri so imeli v upravnih središčih rimske svetovne države svoj sedež, torej da so gledali na prvem mestu na razširjenje ozemlja jurisdikcije škofa državnega glavnega mesta.³⁾ Dejanski je pričelo razprostranjenje rimskega patrijarhata, s katerim imamo opraviti tukaj, uže sredi IV. stoletja, vendar pa ne na stran, kakor menijo mnogotero napačno, proti zapadu; kajti zapadnoafrikanška cerkev, katera je imela svoje središče v Kartagini, varovala je še goreče svojo samostalnost; ali tudi cerkve velike Praefectura Galliarum, vstvarjene ravno v IV. stoletju iz trojih galiških diecez, namreč iz prave Galije, združene z zapadno Germanijo in gorenjo Italijo, kakor tudi iz britiškikh otokov in iz Španije, kakor je bilo razloženo uže zgorej, je še le cesar Valentinjan III. sredi V. stoletja priklopil rimskemu patrijarhata. Razprostranjenje torej je pričelo na vstočno stran, za kar je dal zaželeni povod koncilj, ki sta ga sredi IV. stoletja v Sardica⁴⁾ sklicala cesarja Konstancij in Konstant.

²⁾ Na to ozemlje jurisdikcije se odnaša 6. kanon leta 325 zbrane prve ekumenske sinode, kateri se glasi: Antiqua consuetudo servetur per Aegyptum, Lybiam et Pentapolim, ut Alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem, quandoquidem et episcopo Romano hoc est consuetum. Similiter et in Antiochia et in aliis provinciis sua privilegia ecclesiis serventur“.

³⁾ To se pravdi uže iz neposredno poprej stavljenih pripomnje, ker 6. kanon prve ekumenske (Nicejske) sinode varuje pred vsem pridobljena prava teh škofov. Še razločniše se kaže to iz naglega razvijanja patrijarhatov, posebnost Konstantinopolitanskega, odtlej, ko je bil tudi Konstantinopolj uvrščen med državna upravna središča, oziroma je ta stara, upravna središča (Aleksandrijo kot caput Aegypti in Antiohijo kot caput orientis) celó presegel po pomenu in nastopil kot rival starega cesarskega mesta Rimskega. Uže II. ekumenski koncilj (381) je povzdignil znamenitost Konstantinopoljskega škofa; 70 let pozneje se je istemu na IV. ekumenskem koncilju odkazalo tudi razprostranjenost ozemlje jurisdikcije, in vsled tega se je škofijski stolici Konstantinopoljski, dasi prav za prav ni bila apostolska, odločilo mesto neposredno za apostolsko stolico starega Rima; škofijski stolici sv. Jeruzelemskega mesta pa, ravno ker ni bilo nikako upravno sodišče, so po mnogoterih bojih pripoznavali le peto, torej poslednje mesto med patrijarhalnimi stolicami.

⁴⁾ Sardica se je v davnem času tudi pri Grkih in Rimljanih imenovalo mesto, katero se sicer pri Slovanih še vedno imenuje Sredec (Средъкъ), torej mesto srede, drugače pa je v obče znano

Glavnega namena, da bi bili zboru Concilium Sardicense zagotovili pomen ekumenske sinode, obče obvezni sklepi, kateri bi bili prikladni povrniti z nova porušeni mir in zakoniti red v obče, niso sicer dosegli, kajti vstočni škofi so imeli mnogo opraviti z razprostranjajočimi se arijanci, niso torej mogli zapustiti svojih škofij za takó dolgo časa, kakor bi ga bilo zahtevalo potovanje v oddaljeno Sardica in vrnitev domu. Na koncilj je prišlo 170 škofov, od teh jib je pripadalo sicer 70 k Vstoku, no ti, bolj ali manj okuženi pō arijanski krivi veri, so se počevali pa Vstoku samo kot krivi ali psevdoskofi, so v ostalem ravno zaradi tega prav kmalu odšli iz Sardica ter se umaknili v Filipopolj v Traciji, da bi ondisto priredili lasten namišljen ali pa koncilj ter tu, kakor je umevno samo po sebi, sklenili sklepe, nasprotujoče koncilju Sardiškemu. Sardiški koncilj je torej sestajal jedino iz grških škofov, pripadajočih Zapadu ali, pravilniše, zapadni polovini rimskega cesarstva,⁵⁾ specijalno Ilirika, kateri so si bili najbliži sosedje in so se torej sešli v velikem številu;

le pod imenom „Sophia“ kot glavno mesto kneževine bolgarske. Na lov „episcopus Sardicensis“ podeljuje vedno naš cesar v svoji lastnosti kot kralj ogerski, in je imel vsakdobno s tem naslovom odlikovani svečenik do, ni davno temu, izvršene reorganizacije ogerske gospodske zbornice, sedež in glas v tej zbornici; kajti počevali so ga kot diecezanskega škofa, kateri je zaviran voditi svojo škofijo, korona ogerska pa ima do Bolgarske virtualno pravo. Temu pravu se niso nikdar odrekli, in se isto tudi drugače izraža, posebnost s tem, da ima zastava in grb Bolgarske pri vsakem koronanju kralja ogerskega svojo ulogo, vrhu tega se je grb Bolgarske sprejel tudi v veliki grbni ščit našega cesarstva. (V Pallizzi-jevi avstrijski zgodovini je ta grbni ščit slikan.

Sicer pa imenuje kralj ogerski take škofo tudi za druge, pravom ogerski koroni pripadajoče dežele, specijalno za kraljevino srbsko, potem za nekatere turške pokrajine (za Staro Srbijo in Macedonijo), dā, celó za Dalmacijo, da bi se nič ne škodovalo ogerski koroni. Najznamenitišimi ali, pravilniše, najvažnejšimi med njimi je smatrati škofo Belgrajskega in Semendrevskega (Belgradiensis et Semendriensis) kakor tudi Kninskega (Tinniensis), ker se ti po izvršenem imenovanju vedno posvečujejo tudi v škofo, česar pri ostalih ni. Škofom bosenskim (episcopus Bosnensis) je bil do izvršene okupacije Bosne vedno vsakodobni škof Djakovski in Sirmiški, in ima sedanji škof Djakovski še vedno naslov tudi škofa bosenskega; to pa se ne bode več ponavljalo, ker sta Bosna in Hercegovina uže dobili lastnega rimsko-katoliškega hierarha.

⁵⁾ Naravna meja vstočne in zapadne polovine rimske svetovne države, sta bila Propontis in Helespont; jedino Tracijo, katera bi bila vsled te naravne meje imela pripadati takisto k zapadni polovini, je uže cesar Vespazijan priklopil vstočni polovini, in se je torej tudi Bizancij prišteval Vstoku. Neposredno s Tracijo mejoči Ilirik pa, kateri je obseval Ahajo, grške otoke, Tesalijo, Epir, Macedonijo, Dardanijo, Mezijo, Dacijo, Dalmacijo, Panonijo in Norik, ali, kakor se moremo izražati dandanes, Grško, Macedonijo, Bolgarsko, Romunsko poleg Erdeljskega in južne Ogerske, nadalje Črno Goro, Srbijo, Bosno, Hercegovino, Slavonijo, Hrvaško, Dalmacijo, naše Primorsko, Kranjsko, Koroško, Štajersko in znaten del nadvojvodine Avstrije z glavnim mestom Dunajskim, je spadal za čas Sardiškega koncilja k zapadu i polovini rimske države in je imel za glavno mesto Tesalonik (Solun).

Še le leta 379, ko je cesar Gracijan vstočno polovino države izročil v Avgusta povišanemu Teodoziju (Velikemu), izvršila se je

to pa ni zaviralo konciljskih očetov, da so izrekli zopetno nameščenje Atanazija in drugih vstočnih škofov in dosledno zajedno odstavljenje vsiljencev, zasedših njih škofovske stolice. Vrhu tega so ti konciljski očetje dogovorili se tudi o več kanonih, dostajajočih se cerkvene discipline.

Naj pa si je to postopanje, smatrano od formalne strani, poštovati še toliko kot opravičeno, zlasti ko sta bila pri koncilju prisotna svečenika rimske cerkve, Arhidam in Filoksen, v lastnosti papeških legatov: Vstok, ki ni bil zastopan na koncilju, je smatral to postopanje vendar kot nepozvano posezanje v svoje cerkvene zadeve. Pozvanje koncilja, naj bi kler in ljudstvo Aleksandrijsko pripoznala Atanazija kot svojega jedinega pravega škofa, torej ni imelo nikakega vspeha; še le po smrti kapadocijskega Gregorja leta 345 je cesar Konstancij, najbrže na pritiskanje svojega brata Konstanta, Atanazija zopet postavil v njegova prava. Tudi pozvanje koncilja, naj bi vsi škofi krščanstva pritrdili njegovim sklepom, je ostalo nepoštevano takó, da se Sardiški koncilj poštevava do današnjega dne kot partikularen koncilj, kateri pa se ve da uživa veliko spoštovanje.⁶⁾

Svoje glavne zadače torej koncilj ni rešil. Namesto cerkvenega miru, katerega so se nadejali, je temveč nepo-

razdelitev Ilirika, in se je njegov vstočni del, obsezajoči Dacijo, Mezijo, Dardanijo, Macedonijo, Epir, vso Grško poleg Krete in drugih grških otokov, prikloplil Vstoku, v tem ko so zapadno Ilirijo še vedno prištevali k Zapadu. Od konca zapadnorimske države so poštevali pa tudi zapadno Ilirijo kot Vstok, in tako je bistveno ostalo tudi po zasnovi rimsko-nemškega cesarstva, ker so veljali kot Zapad jedino istemu priklopljeni deli zapadne Ilirije: pomen izrazov „vstok“ in „zapad“ je postal torej omahljiv in je še danes. V čas, ko je zboroval Sardiški koncilj, vendar pa ni bilo nikakor takó; kajti tedaj, kakor rečeno, je spadala vsa Ilirik sestavljajoča skupina dežel od Grške do vključno Norika k zapadni polovini rimske države, torej k Zapadu. Na tem tudi nikakor ne spreminja ničesar dejstvo, da v Iliriku ni gospodoval latinski, ampak grški jezik, in da zatorej tudi pri obravnavanjih in sklepanjih koncilja, kakor tudi pri njegovih spisih do papeža Julija I., do Aleksandske cerkvene občine in do vseh škofov krščanstva uporablja grški jezik. (Drugače ne običajen prevod dogovorjenih kanonov so, kakor se zdi, priredili že na koncilju).

Grški jezik, kateri je v oni dobi, kakor smo dokazali zgorej, tudi v Rimu in na vsem zapadu Evrope v obče veljal kot cerkveni jezik, je moral gospodovati toliko bolj v Iliriku, kjer je bilo krščanstvo v oni dobi razširjeno posebnost med grškim življenjem, in je ta živelj isto krščanstvo dalje razširjal med narodi, z večine še poganskimi. Saj je bilo krščanstvo utrjeno najbolj v najjužnejših delih Ilirika, naseljenih najbolj od Grkov, potem po številnih grških naselbinah ob Donavi kakor tudi ob pobrežjih črnega, egejskega, joniškega in jadranskega morja; izmed teh naselbin so začeli grški škofi in na zapadu Evrope še ne poznani redovniki vspešno zasajati nauk Kristov med negrškimimi narodi. Z večine Ilirika, torej

sredno po koncilju, kakor prav pripominja Stollberg v svoji „Religion Jesu“, nastal veleobčuten mrz na med cerkvama Vstoka in Zapada, in je ta mrz mnogo let dopustil med obema cerkvama malo skupnosti. V Konstantinopolju na II. ekumenski sinodi zbrani vstočni škofje so se dali zavesti že do pristranskega izražanja, da zapadnikom ni odstopiti ničesar, Vstok da ima prvenstvo, ker je Jezus Krist hotel prikazati se na Vstoku. Prikazovala se je v obče med cerkvama Vstoka in Zapada medsebojna ali vzajemna gorečnost, posledice katere so poslej postale strašne, kakor razpravlja Fleury v svoji jako dobri cerkveni zgodovini.

Če pa tudi koncilj Sardiški ni mogel doseči svojega glavnega namena, imeli so z druge strani, na njem, kakor smo rekli, dogovorjeni in na cerkveno disciplino odnašajoči se kanoni za neposredno posledico pridruženje vsega Ilirika k rimskemu patrijarhatu. Kakor kaže brezdvombeno kanon 3, predlagal je namreč predsednik koncilja⁷⁾, naj bi se spomin na svetega Petra častil s tem, da bi po provincijski sinodi obsojeni škofje imeli svobodo, obrniti se s prizivom do rimskega škofa Julija (torej do apostolskega stola Petrovega) da bi mogel ta, ako bi se mu zdelo primerno, zaukazati novo obravnavanje, oziroma revizijo razsodbe po škofih meječe cerkvene provincije; in ta predlog so grški konciljski očetje v večini, kakor znano, pripadajoči Iliriku, sprejeli jednoglasno. Ker pa se to, rimskemu apostolskemu stolu v Iliriku prostovoljno, kakor kaže predlog predsednikov, in soglasno izročeno eminentno patrijarhalno pravo razsojevanja o prizivljanjih te vrste, poudarja še jedenkrat tudi v naslednjih kanonih 4, 5 in 9 in še celó precizuje pobilže: je pač jasno, da je od leta 344 naprej poštovati ves Ilirik, torej najvstočniši del zapadne polovine rimske države kot priklopljen rimskemu patrijarhatu, zlasti ko dotični na cerkveno-disciplinarne zadeve Ilirika omejeni sklepi niso nikakor potrebovali pritrdjenja neilirskih škofov, da bi dobili pravno moč, kakor jo je prosil koncilj na drugo stran.

(Dalje pride.)

Zapadu pripadajoči očetje Sardiškega koncilja niso bili manj, dà, bili so bolj, nego njih vstočni kolege, pripadajoči Fraciji, Egiptu ali Aziji, in so ti kolegi nevoljno sprejeli Sardiške sklepe, dà, poštevali so jih kot neopravičena posezanja v cerkvene zadeve Vstoka.

⁶⁾ II. ekumenski (Konstantinopolitanski) koncilj je po 5. kanonu sprejel sklepe zapadnikov, pod katerimi je umeti sklepe na Sardiškem koncilju zbranih očetov, kakor tudi sklepe v Antiohijski zbranih očetov, z motivovanjem, da obsejajo izpovedanje jednega Boga Očeta, Sina in svetega Duha.

⁷⁾ Isti škof Osias, kateri je predsedoval pri prvi ekumenski sinodi v Niceji (325).

НА БЕРЕГУ.*)

Стою надъ пучиной и въ море гляжу я далеко.
Серdito несутся валы
И, ринувшись съ громомъ къ уступамъ скалы,
Вздымаются къ небу высоко.
Обрызганный влагой морскою,
Летящей въ лицо отъ камней,
Любуюсь гранитной скалою,

*) Ruski prevod Simon Gregorčičeve pesmi „Na bregu“, iz knjige „Slavjanskaja Muza“.

Что высится гордо вершиной своей :
Хочу уподобиться ей
И грудью пойти противъ бури... Я съ бурей сроднился :
Какъ волны въ скалу, вихрь судьбы налеталъ
И мощно въ меня ударялъ ;
Но гордый мой духъ не сломился.
Ломай, но напрасно, — сломить-ли меня !
Стихія безсильна, — я самъ изъ огня !

ИЛИРІЯ ОЖИВЛЕНА.

(Из пѣснѣи Валентина Водник-а).

Наполеон рече : Илирїя встан !
Устая, издыше : kdo кличе на дан ?
О витазъ добротный, кай ты ма будни !
Подаеш, можчикъ ми ржжъ джиш !
Кай нѣкій ти дадемъ ? Погладам окржг,
Разлжчити своих скор нѣ ми отрок.
Kдо найде Метулж ии Трпж мой градъ ?
Эмона, Скардона ста комай познат.
Kдо даде юнашке назай ми войске,
Ки их са спартанско ю бало срце ?
Од сѣвера приде над нѣга вихар,
В неврѣдне госпoде из вышьега вдар.
Здай Бранци ии Готы ии Нѣмци слова,
Илир па в темницѣ позаблѣне грѣ.
Солнц седем сто дваkрат зараста га мах,
Наполеон трѣбит укаже му прах.
Илирско ма кличе Латинец ии Греk,
Словенско ми права домачи вси випек.
Джбровчан, Которан, Приморец, Горенц,
Покоплиян но старем са зове Словенц.
Од првега тукай стануе мой род,
Че въ kdo за другїй, най рече, од кжд.

Од неkдай снѣжники нам стара сж власт,
Од тжд са ю наша разлегала част.
Ие Талиян храбер на Паду, пред ным
Дорастен ю трасел в оиды са Рим.
Вже мочен на морьи Илирец ю был,
Ко лады са тесат ю Римец учил.
Почасѣ па Римец на войнж равна,
Навади са моря, премага оба.
Широко разгряял ю седем сто лѣт,
А справе сжсѣднѣ нѣ хотѣл имѣт.
С Филипом ии Сандром трд били сж бой,
По мокрем ю Римец страхавал ных рой.
Звеличана бждем, заупати сжѣм,
Годи са ми чудо, напрѣй ю повѣм.
Дух стжна в Словенцѣ Наполенов,
Иен народ поганя прероѣен вес нов.
Опртж десницж на Гальж имам,
Лѣвицж па Греком прїязно подам.
На Грециѣ чели Коринто стои,
Илирїя в срци Эвроне лежи.
Коринту сж рекли : Хеленско око,
Эвропин прстанек Илирїя бж.

Ламурекїй.

ПІРЪ У ВЕРХОВНАГО СУЩЕСТВА.

Однажды Верховное существо вадумало ¹⁾ здать
великій пиръ въ своихъ лазоревыхъ чертогахъ.²⁾

¹⁾ skleniti, ²⁾ grad, ³⁾ krepост.

Всѣ добродѣтели ³⁾ были имъ позваны въ гости.
Одиѣ добродѣтели... мужинѣ онѣ не приглашалъ...
одиѣхъ только дамъ.

Собрались ихъ очень ⁴⁾ много — великихъ и малыхъ. Малыя добродѣтели были пріятнѣе и любезнѣе великихъ; но всѣ казались довольными — и вѣжливо ⁵⁾ разговаривали между собою, какъ приличествуетъ, ⁶⁾ близкимъ родственникамъ и знакомымъ.

Но вотъ, Верховное существо замѣтило ⁷⁾ двухъ прекрасныхъ дамъ, которыя, казалось, вовсе не были знакомы другъ съ другомъ.

⁴⁾ jako, ⁵⁾ vľudno, ⁶⁾ spodobí se, ⁷⁾ zapaziti, ⁸⁾ gospodar, ⁹⁾ hvaležnost, ¹⁰⁾ neizrecno, ¹¹⁾ krat.

Хозяинъ ⁸⁾ взялъ за руку одну изъ этихъ дамъ и повелъ ее къ другой.

„Благодѣтельность!“ сказалъ онъ, указавъ на первую.

„Благодарность!“ ⁹⁾ — прибавилъ онъ, указавъ на вторую.

Обѣ добродѣтели неслыханно ¹⁰⁾ удивились: съ тѣхъ поръ, какъ свѣтъ стоялъ — а стоялъ онъ давно — онѣ встрѣчались въ первый разъ. ¹¹⁾

Тургеневъ.

Д о м р а.

Tako imenuje se knjiga, katero je nedavno izdal trudoljubni A. S. Famincyn. Kdo pa je ta Famincyn? Dà, celo ta trudoljubni Famincyn? ! Se ve da ljudje, koji gledajo nekoliko dalje, nego je gledal kranjski Pavliha, ga dobro poznajo; tem pa, koji nič ne vidijo dalje od svoje kože, najprej mi povemo, da je to ruski učenjak-strokovnjak po raznih razpravah i preiskavah gledé ruske narodne godbe i teh orodij, na kojih se je vršila ta godba.

G. Famincyn bavi se s svojim delom uže već nego 10 let. Začel je preiskovati sklad narodne ruske besede v pesmih. Na ta način je opisal o bogovih starih Slovanov sijajno preiskavo, koja pa še do sedaj ni zaključena. 1888. l. izdal je podrobno i zanimivo monografijo „Скоморохи на Руси“. Za glumači sledi „древняя индо-китайская гамма“, kjer g. Famincyn kaže, v kaki podobi i v kaki meri nahaja se ta stara indo-kitajska gamma tudi v ruskih narodnih napevih. Predlanskim zakončil ali dovršil je naš pisatelj prelepo zgodovinsko opisane narodnega ruskega muzikalnega orodja (instrumenta) гусли. Lani pa je popolnil to razpravo s knjigo, katera objema zgodovino domre i sorodnih jej muzikalnih orodij, kakoršna so: балалайка, кобза, бандура, торбанъ и гитара.

Polni naslov te knjige se glasi: Домра и сродные съ ней музыкальные инструменты русскаго народа. Историческій очеркъ съ рисунками и нотами 1891.

Kakor v spisu o gusljah, tako je tudi o domri g. Famincyn zbral vse, kar je ostalo o tem muzikalnem orodju v ruskem narodu; razun tega je še povedal, kako se je vedno razvijala domra, dokler ni odšla od preproste balalajke do umetne kitare. Na čudo smo zvedeli iz te knjige, da predki (predniki) sedanjega ruskega naroda niso zapustili svojim potomkom ni opisane slike one domre, katero so tako ljubili, i katera je bila razširjena po vsej ruski zemlji. Zato so pa tudi nekateri ruski narodniki, to se pravi ljudje, katerim je narodna starina predraga, dolgo mislili, da je domra bila trobilo ali piskalo. Celo tak narodnik, kakoršen je bil Dalj, izvaja ime domre od sanskrito-litovskega kornja glagola дуть-pihati. Po Kostomarovu pa je domra bila n d a r n o muzikalno orodje, kakoršni so razni vidi opreklja.

V starih dvorcovih zapisih začetkoma 17. stoletja pa nahajamo date, katere kažejo obihodnost domre pri ruskem dvoru. Tukaj se govori o denarju, koji so davali d o m r a č e j e m, t. j. ljudem, igravšim na domre, na pokupko strun. Govori se tudi o ukazih, lomiti i sežigati domre, katere bi mogle pokazati se v zasebnih domačijah, dasi pri dvoru na pr. carja Mihajla Fedoroviča ni bila prepovedana, pač pa so k carici pogostoma zahajali domračej, da bi jo kratkočasili v njenem teremu. Domro so si prisvojili Rusi od Kalmykov i Burjatov; pri teh plemenih ostali so popisi i slike domre. Takisto je tudi pri Tartarih, Ostjakih, Mongolih i Kirgizih. Rodonačelnica domre je pa arabsko-perzijska tambura, kakor je prototip srednje-vekovne lutnje ali planke staro egiptsko stranno orodje. Lutnjo spoznali so južni Slovani pri svojih evropskih sosedih, v tem ko je prišla domra do vzhoda i je postala rodonačelnica ruske balalajke, katera pa ni prekoračila ruskih predelov. Ime tega ruskega muzikalnega narodnega orodja g. Famincyn izvaja od glagola балакать, балалакать, kar bode po slovenski blebetati.* Med Malorusi i sednjimi plemeni ljubili so najbolj k o l z o, katera pa izvira še od Polovceev, Tatarov, Turkov, Ogrov i Romunov, od kojih je prešla tudi k južnim Slovanom. Maloruska i poljska tamburica nahaja se tudi pri Italijanih, Spancih, Francozih, Nemcih i Angležih.

G. Famincyn podrobno pripoveduje, kako je vedno slabšala se velikoruska balalajka jednako z malorusko kolzo, pripoveduje tudi zgodovino kitare, katera je iz ciganskega muzikalnega orodja postala sedanja blagovozvočna kitara.

Tak je v kratkih potezah zadržaj prezanimive knjige g. Famincyna, o koji je ruska kritika sploh izrekla svojo sodbo jako pohvalno. Tako n. p. Наблюдатель dec. 91. završuje svojo recenzijo: „Sploh monografija g. Famincyna, ne glede na specijalnost i tehnične podrobnosti, čita se z velikim interesom.“ Slike v tekstu so jako umetne i čiste, med njimi so tudi sjemki ali posnetki s freskov, najdenih nedavno v Kijevskem Sofijskem

* Po ruski pa bo najgorše opisovanje glagola балакать — пусто звать, t. j. govoriti bez vsake potrebe i svrhe — попусту ali попустому.

stolnem hramu iz X. veka, kjer je med drugim naslikan tudi domračej. Vnanja oblika in quarto s 146 str. not je po istini bleščobna.

Avstrijski Slovani morejo to knjigo naročiti si najvrednejše i najhitreje čez Petrograjsko knjigarnico

g. Krunoslava Heruca pod imenom: „Русско-Славянскій книжный складъ,“ Nevski prosp. št. 76.

Božidar Teorcov.

Nekaj historičkih podatkov o rabljenju glagoljske liturgije v senjski škofiji.

Kako nečastno se je izrazil novi reški župnik dr. Bedini o hrvatski liturgiji, ki je veljavna v senjski škofiji, smo omenili v dopisu v 24. št. 1891. To je dalo tudi povod, da je napisal hrvatski duhovnik v hrvatskih dnevnikih majhno zanimivo studijo o zakonitem rabljenju liturgije na hrvatskem Primorskem.

Ker naše čitatelje zanima gotovo vse, kar se dostaja slovanskih cerkvenih svetinj, priobčimo na kratko jedro vsebine te studije.

Na početku navaja pisatelj historijske podatke o sv. Cirilu in Metodiju in staroslovenski službi božji sploh.

„Prvi senjski škof, ki je prosil rimsko stolico, da mu dovoli rabiti v cerkvi slovanski jezik pisma glagoljskega, bil je Filip (1246). Bil je posvečen v Lijonu po papežu Inocentu. Inocent dovoli prošnjo leta 1248, s pismom na Filipa. Vsebina pisma je vredna, da jo poznamo; zato jo priobčimo:

„Porrecta nobis tua petitio continebat, quod in Slavonia est littera specialis quam illus terrae clerici se habere ab Hieronymo asserentes, eam observant in divinis officiis celebrandis. Unde ut illis officiariis conformis et terrae consuetudinem, ni qua ex istis episcopus imiteris, celebrandi divina secundum dictam litteram, a nobis suppliciter licentiam postulasti. Nos igitur attendentes, quod sermo rei et non res est sermoni subjecta licentiam tibi in illis dumtaxat partibus, ubi de consuetudine observantur praemissa, dummodo sententia ex ipsius varietate litterae non laedatur, auctoritate praesentium concedimus postulatum. Datum Lugduni IV. kal. apr. anno V.“

Isto tako je prosil takoj za Filipom škof krški, (Krk, Veglia), ki je tudi dobil dovoljenje.

Da se je glagoljsko bogoslužje razširjalo hitro, dokazuje nam množina glagoljskih spomenikov iz poznejših vekov. Ta liturgija ni se razširila samo po senjski, modruški in krški škofiji, nego tudi po Istri, Dalmaciji, Albaniji, Bosni, po Krajini in Hrvatski. Leta 1347. poklical je z dovoljenjem papeža Klementa VII. cesar Karl IV. nekaj glagoljašev k sebi v Prago, kjer so ostali do leta 1436. Pravo življenje glagolice pa v senjski škofiji se začelja v početku XV. stoletja in trpi do

konca XVIII. V tem času so se začele tiskati glagoljske knjige v Senju in na Reki. Dotlej so se rabili le stari pisani spomeniki n. pr. časoslav dijakona Kirina, pisan v Senju leta 1359, ki je sedaj v knjižnici kneza Lobkovic v Pragi.

Leta 1475 je bil natisnen prvi latinski „misal“, a uže „Let Gospodnjih 1483 meseca pervara dan 12-ti misali biše svršeni“, to je tega leta se je natisnil prvi misal glagoljski. Kje je bil tiskan, kdo ga je ukazal, to ni znano.

Hitro po navedenem misalu začeli so tiskati tudi v Senju cerkvene knjige pod vodstvom senjskega vikarja Silvestra Bedričića, ki je poklical k sebi v ta namen iz Benetek znamenitega tiskarja Grgura Senjanina.

Ta je natisnil leta 1507 knjigo z naslovom „Naručnik plebanušev“. Razun te knjige natisnil je imenovani tiskar še pet drugih, in med njimi leta 1509 drugo izdanje hrvatskega misala.

Škof Ivan Krst Agalić spojil je z dovoljenjem rimske stolice škofiji senjsko in modruško leta 1640. Starih glagoljskih knjig je nedostajalo, dasi jih je bilo mnogo tiskanih na Reki, zato pošlje škof Agalić fra Levakovića v Rim, naj pripravi in natisne nov misal. V Rimu je bil torej tiskan po IX stoletju prvi misal leta 1631, a 1648 prvi brevijar.

Papež Urban VIII. potrđil je Levakovićev misal z bulo „Ecclesia catholica“ — „cerkov katoličaskaja“ 29. aprila 1631. Sam cesar Leopold I. se je zanimal za glagolico in je celo papežu pisal, naj skrbi za izdajo glagoljskih knjig, da ne bi katoliki hodili v razkolniške cerkve.

Hvaležni Hrvati postavili so imenovanemu papežu spomenik z napisom njegovih zaslug v cerkvi sv. Hieronima leta 1630.

Isti papež podelil je dominikancem v Senju pravico, da vsak ki, bo pel glagoljsko miso na oltarju prečiste Device, dobi oproščenje tako imenovanih „altaria privilegiata“. — Sapienti sat.

Znamenita je tudi prisega, s katero so prisegali kanoniki leta 1703. Prisegati so morali, da bodo rabili glagolico. „Ego N. N. spondeo, voveo ac iuro... eun-

demque in persona administrabo canonicatum Glagolismum intra semestre ad summum adiscam, cum frequentatione chori, etiam quoad officium sive breviarium illyrico sermone horis matutinis et pomeridianis eius iura et libertates pro viribus defendam“.

Omeniti moramo še, da izraz, ki smo ga rabili: hrvatska ali slavenska liturgija ni popolna. Liturgija

(ali obred), ki se rabi, je rimska, in pisana je le v staroslovenskem in hrvatskem jeziku z glagoljskimi črkami, od koder prihaja tudi skrajšani izraz glagoljska, hrvatska liturgija namesto polnega naslova rimska liturgija v hrvatskem jeziku z glagoljskimi črkami.

(Konec pride.)

Ruske drobtinice.

Съ миру по литью, голому рубаху

Trgovec J. N. Nosov, Bugulmínskega ujezda Samarske gubernije, kupil je za 10.000 rub. kos zemlje — 540 desetín. Ta kos zemlje je razdelil na 45 delov, a na vsakem delu postavil je leseno izbo (kočo) ter preskrbel jo z vsem, kar je treba malemu kmetiču. Na dvoru vsake izbe postavil je poslopja, kakoršna so potrebna kmetiču. V kašto nasul je nujni zapas žita, v konjak postavil je po dva konjiča, v kravjak pa po kravi; k vsemu temu je pribavil še nekoliko domače ptice na pleme, pod naves pa je naložil zemljedelno orodje. Vse to je naimenoval celo Александровско i je je predal (izročil) bugulmínskemu društvu sv. Nikolaja Čudotvorca, da bi društvo poselilo tam ubogih mestjan i bezzemeljnih seljakov, kateri poželé poseliti se tam.

Petrograjski listi poročajo, da je 1889. l. delalo v Petrogradu 757 blagotvornih zavodov, kateri so tako ali drugače pomagali 846.801 človeku. Zasebna društva razdala so razne podpore, kakoršne so zaloge, posojila itd., na 334.000 rub. Z istim namenom so razdali razni vladni zavodi 95.000 rub., torej skupaj 429.000 rubljev. Med blagotvornimi zavodi prvo mesto sliši ubežiščem, jasljam itd., na koje je šlo 2.791.666 rub. Za njimi gredo bolnice 2.470.698 rub., bogodelne 1.201.308 rub., vredna stanovanja 135.900 rub. itd., vsega na 7.928.207 rub., Če k tej svoti pribavimo rečenih 429.000 rub., katere so dobili reveži na roke, dobimo pač lepo število 8.354.207 rub. Vsak, za kojega je morala skrbeti občinska ali zasebna dobra roka, veljal je 27 rub. 17 kop. na leto.

Kakor poroča ministerstvo notranjih del, postopilo je za meseca september i oktober v blagotvorne odbore po gubernijah, trpečih od slabe letine, 268.425 rub. 98 kop. zasebnih darov. Največ je nabrala Hersonska — 48.355 rub. 74 kop., najmanj pa Harkovska — 1.361 rub 80 kop. Takistih darov je prispelo v ministerstvo notranjih del 202.426 rub. 74 kop. Te darove razposlalo je ministerstvo po vseh 18 gubernijah, v kojih ljud trpi lakoto. Največ je dobila Tobolska — 41.662 rub. 18 kop., najmanj pa Vjatska — 1000 r. Do 1. novembra postopilo je v kase ruskega društva „Redečega križa“ v podporo potrpežljivim od slabe letine 945.594 rub. 16 kop. To pa niso samo dobrohotni zasebni darovi, ampak nekoliko tisoč je to bogato društvo odštelo tudi iz svojih vlastnih vsot, dasiravno se te vsote hranijo malone izključno na vojaške potrebe — *бѣдствія войны*. Kajti vojska i lakota ste si rodni sestrici. Materialnih darov pa, kakoršni so obleka, moka, kruh, žito itd., nabralo je društvo 53 vagonov. Vsa ta bogata pomoč je uže odposlana po železnicah darom v te gubernije, kjer narod trpi največo ujmo; poslana je brezplačno, po pravu, katero si je izprosilo doslej še samo to društvo.

V Petrogradu snuje se высшая правит. комиссия, katera bode rokovedila vse druge odbore, koji nabirajo prineske na prid naseljenja teh gubernij, katere je postigla slaba letina. Da bi ta viši vladni odbor takoj začetkoma imel bogat vir, z kojega bi mogel zajemati izdatno podporo nesrečnikom, trpečim od lakote, dovoli

mu vlada izdati 1.200.000 sreček po 5 rub. vsako, katere razproda državna banka s svojimi oddeli po vsej imperiji. Glavni dobiček bode 100.000 rub., zatem pa bodo sledili dobitki v istem redu i veljavi, kakor gredo v državnih zajmih s srečkami. Vsi stroški so preračunjeni tako, da bo čistega dobitka 4 milijone rub., kateri torej obrazujejo prvo načelni fond. Se ve da nikdo ne dvomi, da bi ta mera ne bila praktična; srečke bodo pokupovali i taki ljudje, koji imajo ravno tako krepke mošnje, kakoršna so njih srea: bez dobitka, dasi bi bil v oblacih, ne slutijo i nočejo slutiti velike zadrege, v koji živi tretjina ruskega naroda.

„V. Fin.“ poroča, da so vse železnice, razun finskih i zakaspijske, do 1. septembra t. l. zaslužile 180.325.737 rubljev. Ta vsota previša takisto vsoto lanskega leta na 8.568.897 rub. ali skoro na 5%, povrtni zaslužek bil je 6.612 rub. i je večí, nego je bil lani, na 148 rub. ali 2-3%. Sploh takega prometa še doslej ni bilo, povrtni prebitek pa je bil lani bolj izdaten. Povečanje vsote je proizšlo od prevažanja tovarov, pasežirsko dvíženje pa se je primerno s prošlim letom nekoliko skrčilo.

Sedaj pa še mala opazka k članku, priobčenemu v 23. št. „Sl. Sveta“ l. 1891. „Unde ira et lacrimae?“ V njem smo govorili o ruskih financah sploh, posebno pa o angleški, nemški i židovski zlobi, ponizivši ruski kurs do nebivalega minimuma. Vprek stari pogovorki „tres faciunt collegium“ k tej trojici spada še Varšavska borza, o kateri poročajo prav fletne reči. Ko je namreč Berolinska borza naročila v Petrogradu na nekoliko milijonov ruskih bankovcev po nenavadno nizki ceni, da bi jih potem, ko zopet povzdignejo kurs, prodajala z gromadnimi odstotki pri-bitka, Petrograjska borza tega naročila ni izpolnila, pač pa ga je izpolnila Varšavska, dobivša za svojo komisijo 3 marke za stotino. Dasi je torej Poljska razkosana na nekoliko mrtvih te-lesec, vendar svoje silice še vedno zbira, da bi pridružila se k sovražnikom Rusije i pomagala jim odirati jo, kakor gre najljutejšim vragom slavjanske mogočnosti. Oj, vzajemnost slavjanska, kako si ti še slepa i bedasta v poljskih rokah!

Nedavno bil je v Harkovu zbor gornopromišlenikov južne Rusije. O tem zboru poročale so novine, da pričakuje l. 1892. vsega oglja 181.210.000 pudov, i sicer iz okolice Azovske železnice 31.200.000 pud., Donske 66.610.000 pud., Konstantinovske 46.300.000 pud. i Jekaterinske 37.100.000 pud. Soli pa pričakujejo 32.000 vagonov. Največ oglja porabljajo železnice, zavodi i parobrodí.

V Rusiji je vseh pasterovskih postaj 7. V njih se je zdravilo lanskega leta 1752 človeka, iz kojih je umrlo 42, t. j. okolo 3%.

V vseh gubernijah i oblastih Rusije bilo je l. 1890. 2215 samoubijstev i 665 detonbijstev.

Preteklega leta bilo je v vsej Rusiji 32 moških i ženskih vojaško-ranocelnih zavodov i šol, v kojih se je učilo 254 moških i 85 ženskih. Povivalnih šol pa je bilo vseh 30; v njih se je učilo

524 babie ali povivalnic. Poslednje tri novice poročam vam po virih medicinskega departamenta ali odseka.

L. 1863. so nekateri pobožni ljudje zasnovali družbo razširjanja sv. Pisma v Rusiji. To društvo je do letos razprodalo 1.405.000 odtisov sv. Pisma. Tako poročajo cerkovni listi.

Centralni statistični odbor objavlja, da se je letos pridelalo v 60 gubernijah evropske Rusije vsega žita 206,549.500 mernikov; v primeri z letom 1890. nismo dobili 66,145.400 mernikov, a v primeri z l. 1889. 28,769.900 mernikov. Med tem žitom je bilo ozirnega žita 102,734.100 mernikov; v primeri z l. 1890. nismo dobili 33.900.900 mernikov, a z l. 1889. 8,586.200 mernikov. Jarine pa je bilo letos 142,815.400 mernikov; v primeri z letom 1890. bil je nedobor 32,244.500 mernikov, a z l. 1889. 20,183.700 mernikov. Če odzamemo temena, dobimo vsega žita 1335,257.300 pudov, med njim ozirnega 644,995.106 pud., jarice pa 690,262.200 pudov. Na jednega seljana pride 8-31 pud. ozirnega žita i 8-91 pud jarega; vsega torej 17-22 pud. Lansko leto pa je ta številka glasila 23-7 pud., a predlansko 20-4 pud. Ako pa čislamo tudi mestjanstvo, dobimo na jedno dušo 14-77 pud. Da bi prerediti naseljenje teh gubernij, katere so najbolj pretrpele od slabe letine, treba bo okolo 100 milj. pud. raznega žita. V onih gubernijah pa, katere se letos odlikujejo z bogato letino, pride žita na jedno dušo, 27 i pol pud., potem ko preskrbe pomanjkanje v gubernijah lačnih.

Najvažnejša pa in najnovejša novica pri nas je ta, da je vlada naznačila 10 milj. rublj. na общественныя работы v teh gubernijah, v kojih je bila letos slaba letina. Te občinske rabote bo vodil gener. Annenkov, strojitelj Zakaspijske železnice. Najbolj bodo lačni kmetje čistili i trebili državna lesa (gozde), tudi bodo kopali i zidali velike ceste k železnicam, da bi laže podvažali žito v take kraje, kjer ni gladkih potov. Tudi Varšavski general-gubernator Gurko vabi knete iz notranje Rusije, da bi v Poljski vršili podobne rabote, pa menda z vojaškimi nameni, ter si tako pošteno služili svoj kruh. Če pomislimo, kake podpore učinja država ubogemu ljudu seljskemu, izdativša uže nad 70 milj. rublj. v na to stvar, če pomislimo, da je zasebna pomoč dosegla tudi uže velikanskih razmer, nam pač ne bo težavno urazumeti si, da ljudij od glada ne pomre mnogo, i da so torej podobne pravljice, imajoče svoj zadnji namen, očrtni ruski narod, rusko praviteljstvo. A kaj bo z živino, to je pač vprašanje, katerega doslej še nikdo ni razvozljaj, kakor bi se to trebalo. Novine predlagajo razne mere, katere pa so do sedaj bile podobne še kaj praznim palijativom, koja pač niso vredna, da bi govorili o njih. Bož. Tvorcov.

Na Amu-Darji se je razvilo malo rusko parobrodarstvo, kar je jako važno za gospodarsko razvitje srednje Azije.

„Дворянскій Банкъ“ ozira se jako na letošnje slabo letino: dolžnikom v krajih srednje in posebno slabe letine bodo se dopuščale olajšave, brez katerih bi marsikateri „dvorjanin“ izgubil svoje posestvo.

Grof A. dr. Vlad. Orlóv-Davidov daroval je sto tisoč za potrebe v sibirski, samarski, vonorezki, tambovski i orolovski gubernijah.

V srednji Aziji se je uže dolgo čutila potreba o kreditnem zavodu. Tej potrebi bode vstrel od sedaj dalje „Моск. Международный торговый банк“. Uže dolgo ima R. podoben zavod za trgovsko zvezo z zapadom in sicer: „Русскій для внешней торговли банк“. Prvo podružnico odprla je nova banka v Buharu. Potem mislijo ustanoviti podružnico tudi v Perziji in celo v Afganistanu.

Predlagajo brezobrestno posojilo, katero se najbrž uresniči na korist gladnim. V Petrogradu želé osnovati „Франко-русскій банк“ s podružnico v Moskvi.

V svojem nastopnem govoru v mosk. vseučilišča „О значении народности въ литературѣ“ govoril je An. Aleksandrov najprej o literarni zgodovini i obče: lit. zgodovinar mora 1) nabrati fakta, 2) estetično jih oceniti, 3) pragmatički-filozofski soditi o literarnih pojavih. To so tri važne zadače, vsaka važna za se. Ni dovolj znati imena del, mora jih človek tudi estetično oceniti. Ali tudi to še ni dovolj: še le pragmatički-filozofska metoda in ocena del kaže vso globokost človeške misli, visokost človeškega duha. Še le, če je vse to troje skladno razvito in obdelano, še le potem vzdiguje se pred mano lepo, strojno poslopje literarne zgodovine kakega naroda, vsa bitnost naroda, vse to, s čimur živi narod, kar ima največ vrednega za se in za potomstvo. Taka lit. zgodovina kaže nam v lepi besedi najlepše težnje naroda, njegove najlepše misli in dela, njegove misli o sebi in svojem življenju. Mi vidimo, kako se rodi vsaka ideja, raste in se krepi, krepi potem tudi narod. Vsako delo velikega pisatelja ima tu svojo idejo. Tu vidimo potem to, kar je občečloveško, pa tudi to, kar ima posebno kak narod. Kar se rodi iz njegovih narodnih idejalov, kar ima pisatelj svojega in kar je dobil od svojega časa. Lit. zgodovinar mora uloviti ono srčno žilo narodnega duha in življenja, da je ta duh in to življenje jasno, in da mu moremo tudi opredeliti vrednost.

Na čelu posebnega odbora stoji cesarjevič. Ta odbor ima posebno to nalogo, da delo pomoči gladijočim še bolj razvije, uredi in objedini tako, da ne bi bilo morda na enem mestu pomoč preveč, na drugem premalo. Ruski narod pa, videč očetovsko skrb svojega carja, gotovo ne obupuje v času težke izkušnje in živo veruje v Boga in svojega carja.

Žitne cene začele so padati, kar se opaža tudi v zapadni Evropi. Padanje cen v Rusiji se vrši, seveda, tudi za to, ker je bil izvoz prepovedan.

Skoro v celi Sibiriji je bila tako dobra letina, da ljudje kar ne vedo, kamo s žitom? Ker so delavci dragi, cene pa nizke, je ta božji dar res nesreča za pridelovalca. Tu se očitno vidi, kako potrebna bode sirska železnica, katera ne bi dopustila take neprilike z dobro letino. C.

Iz državnega zbora o trgovinskih pogodbah.

Kakor običajno, razdelili so se poslanci v Dunajskem državnem zboru tudi gledé na presojevanje trgovinskih pogodb na dva različna tabora. Nemška liberalna levica in Poljaki so govorili za pogodbe brez izjeme; pri tem se ve da so Poljaki zajedno z nova razkrivali svoje protislovansko mišljenje in stremljenje. Mladočehi so presojevali stvarno

pogodbe in se dotikali zajedno zunanje politike. Med prvimi, ki so govorili proti pogodbam in ozirali se tudi na zunanjo politiko, je bil mladočehski poslanec dr. Kramář. Potem ko je pretresel glavne točke pogodb z gospodarskega stališča, prešel je na političsko polje ter (po stenografskem protokolu 94. seja XI. sesije dne 12. jan. 1892.) govoril naslednje:

„Pač rad priznavam, da je lahko zadovoljevati se s temi trgovskimi pogodbami onim, kateri odobrujejo zunanjo politiko Avstrije, politiko trozveze, in kateri hočejo izraziti v teh trgovinskih pogodbah tudi gospodarsko tesno zvezo trozveze. Nam pa se je odreči tudi tej tolažbi, kajti mi ne govorimo za trozvezo, in zatorej moram dovoliti si, da se dotaknem z nekolikimi besedami tudi tega vprašanja.

S trozvezo je posebna stvar, ona postaja vedno trdnjša; začetkom je bila trdna kot skala, ker jo je zasnoval in vzdrževal Bismarck, potem je bila šele prav trdna, ko je Bismarck odšel, in sedaj je uže celo neporušna po čudoviti ekonomski harmoniji, prve akorde katere slišimo uže v čudni zgodovini refakcij gospoda Barossa na Ogorskem (Veselost in prav dobro! od strani njegove stranke), in katera bode še le prav prijetno zvenela ob vsaki priliki, ko se bode govorilo o trgovsko-politiškem pogajanju med Rusijo in Nemčijo. No, naposled pristrčnost trozveze ni naša stvar.

Trozveza nam ni simpatiška, ne, kakor da ne bi hoteli miru, nasprotno! nesimpatiška nam je, ker s trozvezno politiko se bojimo za mir. (Tako je! od njegove stranke). V novinarskih časnikih se ve da je lahko, govoriti o stabilnosti miru; no kakó globoko da se je to čustvo gotovosti ukoreninilo v srcih naseljenja, videli smo najbolje ob razvpiti paniki na naši borzi. (Prav res! pri Mladočehih.) In temu se ne more čuditi nikdo; kajti trozvezna politika jo je srečno dotirala do tega, da je dvoje najbolj perečih vprašanj neločljivo zveržila drugo poleg drugega, alzaško-lorensko vprašanje in vprašanje balkanskih dežel, in da bi storila še več, je trozveza spravila v svoje kroge tudi vprašanje o gospodarstvu nad sredozemskim morjem. Potem se ne čudite, da moramo imeti posebno čustvo gotovosti, ako more počiti zajedno od tolikih strani, in ne more ostati nobeno teh vprašanj osamljeno.

Konečno se tudi ne morete čuditi, da ne občutimo mi nikake simpatije do nemško-avstrijske zveze. Češki narod bi si moral svojo lastno in zgodovino Avstrije izbiti iz glave in iz srca (Prav res! od mladočeške strani), ko bi čutil te simpatije. In tudi naša sedanja situacija nas ne more v tem pogledu spremeniti. Mi ne moremo še pozabiti, kakó kategoriški, s kako logiško ostrostjo se je iz nemško-avstrijske zveze zahteval preobrat notranjih razmer Avstrije, kateri je tudi nastopil.

Carinska ali colna politika, za katero gre sedaj, pa tudi ne more spremeniti našega mišljenja. Spominjati se nam je, da je bila ravno colna politika največja sila v roki Prusije za njeno nemško politiko, katera je dovedla k letu 1866. O tem se moremo prav dobro poučiti v izborni knjigi velečastitega gospoda kolege dr. Beer-a, kakó so malone idejalno naši državni imeli cilje colne unije z Nemčijo, in kako so končala njih stremjenja.

In ta colna politika je bila tudi med politiško zvezo z Nemčijo bojni predmet, in zatisniti bi nam bilo oči

popolnoma, ako bi ne hoteli videti, da naše trgovinske pogodbe pomenjajo popolno colnopolitiško zmago Nemčije. (Dobro! dobro! od mladočeške strani. — Poslanec Teklý: Žalibože!) No, naposled ni simpatija in antipatija, katera odločuje v vprašanih zunanje politike. Mi smo pred vsem proti trozvezni politiki, ker menimo, da bolj grozi našim pravi interesom, nego jih pospešuje. Mi menimo, da obstanku naše monarhije ne grozi nikdo zaresno zunaj trozveze. (Prav res! od mladočeške strani). Tudi ne menimo, da se moremo v interesu namišljene zapadnoevropske kulture postavljati kot zaščitniki in osvoboditelji balkanskih narodov, v interesu one kulture, katera poganja svoj pač ne vablivi cvet pri nas v prikitem, na Ogorskem pa v rezkem in neprikitem sistemu tlačenja Slovanov. (Pritrjevanje od mladočeške strani.)

In mi menimo, da je na Balkanih naš interes le tolik, da se varuje svoboda ondotnih narodov, in da se zagotovijo naši trgovinski interesi, in sicer v smislu, ko bi Balkani ne prišli pod izključno moč jedne same vevlasti, katera bi nam mogla groziti politiški in zapreti gospodarske poti razprodajanju po Balkanih.

No, gospoda, ta tolikrat in tako slovesno rabljena beseda o svobodi balkanskih dežel se ne sme razlagati takó, da morajo biti balkanski narodi prosti vsakatero simpatije nasproti Rusiji, ako hočejo biti svobodni. (Prav res! od mladočeške strani). Ta politika bi bila protinaravna in bi se torej ne mogla obnesti.

Uže pri Srbiji smo to doživeli in bojimo se, da doživimo isto tudi na Bolgarskem. Činitelj moči, na katere se opiramo ondi, je samo momentanna sila jednega ali nekoliko množ, (Čujte! Čujte! od mladočeške strani), in kaka labilna podstava je to, moremo najbolje razvideti na bivšem kralju srbskem.

Ali, gospoda, jaz nočem nadalje govoriti o labilnem našega politiškega vpliva in o površnem našega kulturnega vpliva, kateri se v Sredcu (Sofiji) predstavlja po nekolikih novih poslopjih, parkih, trotoarih in po preveliki množini štacun, katere vzdržujejo ljudje, proti katerim so se začeli gibati uže na Dunaju; nočem o tem nadalje govoriti in svoje preverjenje izreči jedino s tem, da se rešijo stvari v Bolgariji ravno tako, kakor v Srbiji, namreč, da nastane v svobodni Bolgariji politiški sistem, kateri ne zataji naravnih zvez nacionalne sorodnosti in verske skupnosti, katere ravno v tej vstočni kulturi pomenjajo več, nego v naši zapadnoevropski kulturi, in kateri sistem pa tudi ne bode rušil kroga naših interesov, podanega z geografskim položajem. (Prav dobro! pri Mladočehih), in mi želimo, da se doseže ta rezultat po mirni poti.

Češki narod na zunaj noče nič drugega, kakor z zadovoljnostjo njenih narodov krepko Avstrijo, katera išče v svojih danih mejah svoje zadače, katera varuje na zunaj natančno nevtralnost, katera ne grozi nikomur, kateri pa

tudi ne grozi nikdo. In tu je naposled razlog, zakaj se nam je izreči proti trozvezni politiki. Trozveza ima na Balkanih zakrivati aktivno politiko, katera pa se mora ponesrečiti, ker se opira na protinaravno nasprotje balkanskih narodov nasproti Rusiji, in katera nas more vesti v nevarnost vojne, v kateri bi šlo za obstanek države, vojne, v kateri moremo doseči prav malo, vse pa izgubiti.

Ko bi se zdelo komu zopet potrebno, te zaresne pomisleke in skrbi češkega naroda postavljati kot nepatrijotiške, zagotavljamo uže naprej, da nas tak prizor patrijotiškega zavzetja ali strmenja ne bode motil.

To pa so le poslednje posledice politike, katere so v daljnji daljavi; no, kako pa služi naša balkanska politika našim aktualnim trgovinsko-politiškim interesom? Saj vendar ni tajiti, da naša obrt je sposobna za izvažanje, in da so balkanske dežele naš naravni trg za razprodajanje. No, kako služi tema obema okolnostima trozvezna politika? Vpliv Ogerske, kateri je v zunanji politiki odločilen, nas spravlja v nasprotje z balkanskimi državami.

Izgubili smo uže Romunsko, naša obrt ni še ozdravela od hudih udarcev, katere je pretrpela ravno z romunsko carinsko vojno, in tolažba na boljšo bodočnost resnično ni velika. S Srbijo nam je žugalo malo ne uže porušenje, in pri bodočih pogajanjih nam bode jako energijski varovati interese te državne polovine, ako hočemo našo obrt obvarovati od nadaljnjih udarcev.

Tako so pijonirji naše zunanje politike na Balkanih Madjari, ravno tisti, kateri ondi najbolj grozi našim interesom. (Tako je! pri Mladočehih.) Pa ne dovolj tega: mi zabranjujemo vpliv Rusije na balkanskem polostrovu in odpiramo široko vrata močnejši nemški obrti. (Čujte! Čujte pri Mladočehih.) In vendar nam ne žuga na balkanskem polostrovu ruski izvoz, kajti Rusija nas ne nadkričuje v izvoznem blagu naše obrti, nima možnosti, porabljati, ako možno ceno, veliko komunikacijsko mrežo, in pred

vsem so trgovinsko-politiška vrata Rusije Kavkaz in Kaspiško morje; Perzija in perziški zaliv ima za Rusijo v trgovinsko-politiškem odnašanju mnogo večji pomen od Bolgarske in Carjigrada.

Naša vstočna trgovinska politika pa meri nato, za branjevati nenevarno rusko konkurencijo na Balkanih, istočasno pa podajemo roko našemu najnevarnejšemu tekmecu ali konkurentu na tem polju, da more popolnoma izrabljati proti nam z enakostjo v voznini svoje itak ugodno položeno, katero je postalo še ugodniše, s sedanjo večjo možnostjo pogodb na Balkanih, z odstranjenim zaščitščanjem poljedelstva.

Trdil sem se pokazati, zakaj ne moremo trgovinskih pogodb sprejeti iz gospod. in pol. razlogov. Pričakovati je uže naprej, da se to naše vedenje bode zopet obsojevalo na navaden robat in zaničljiv način. Mi nočemo nič drugega, kakor, kar je najboljšo za državo. (Priznanje od mladočeške strani), mi hočemo, da država, za blagor katere se bomo vedno potegovali, izpolnjuje svojo staro historijsko misijo miru, svobodno, nezavisno na vse strani, mi hočemo, da zaupa jedino svoji lastni sili, zadovoljnosti svojih narodov, da išče svojo idejalno kulturno zadačo na znotraj, v osrečevanju svojih narodov in zadovoljenju njih historijskih prav, z vstrojenjem države na opravičenih historijskih zahtevanjih svojih kraljevin in dežel. (Dobro! pri Mladočehih). Mi hočemo, da država varuje in pospešuje tudi na zunaj materialne interese vseh svojih državljanov brez gospodarskih razlik, in da se ogiblje vsega, kar bi jo postavljalo v nevarnost.

Te pogodbe slabijo avstrijsko obrt na znotraj in v njeni izvozni sposobnosti, ne da bi zagotavljale zemljedelstvu trdno zajamčeno zaščito; utrjujejo sedanjo zunanjo politiko, katere ne moremo smatrati ne praktiški vspešnoj, ne brez nevarnosti, in iz tega razloga glasujemo z mirno vestjo proti trgovinskim pogodbam. (Živahno odobravanje pri Mladočehih.)

D O P I S I.

Se. Silcestra 1891.

Češko. (Melnik). Na Češkem se zelo in zaresno prepirajo o pomenu najnovejšega mojsterskega dela Nj. Vzvišenosti g. ministerskega predsednika, namreč o pomenu novo vstvarjenega nemškega ministra rojaka.

Ta prepir bi bil krajši, ako bi ti, kateri vedó o tem, hoteli odkritosrčno povedati onim, kateri tega ne vedo! Najbedastniša vseh kombinacij je ta, — za ta najnovejši porod grofa Taaffeja zvrčati odgovornost na neplodovite Mladočehe!

Vstvarjenje nemškega ministra rojaka je samo anticipovana posledica suo tempore odložene, ne pa odstranjene nemške sprave!

Nemškemu ministru rojaku bode „za sedaj“ strogo varovati to, kar se je od vprizorjene novočeške deželne ustave uže izvršilo, — in mu dajo od zgorej in zdolej obilo opravila, da izvrši v okviru državne ustave (§. 19) še to, česar nedostaje.

Našemu tako imenovanemu češkemu ministru rojaku ni danes varovati ničesar več, — kajti to, kar mu je bilo čuvati, namreč staročeško državno pravo, mu je davno poprej, nego je prišel nemški božič, ukradel krampus pod spalnim foteljem.

Na našo srečo še (zopet mojstersko delo grofa Taaffeja) je okolnost, da novi nemški minister rojak je grof, (govorjeno popolnoma zaresno) — noblesse oblige! Njegov prvi obisk je namenjen Češki — tu pojasnilo! Sapienti sat!

Ako me še vprašate, kaj rečemo mi Čehi k vsemu temu in kaj da delamo? Vam je vedeti, da zidamo sedaj od čeških grošev za Nemce v Liberu Turnhalle; in da nas jaha krampus, ki je ukradel češko državno pravo. Sapienti sat!

Dr. F. Tieftrunk.

Slavonija, 15. januarja 1892.

Srbohrvati. Izložba u Zagrebu osvjetlala je obraz srbo-hrvatskomu narodu na vani, ali mu je na nutra pospješila i povećala mržnju Hrvata na Srbe i obratno.

Porodila se je žestoka svadja izmedju jednog naroda sa dva imena, koja je odavna tinjala, ali nije nikada tako uzbuktila, kao što ovom sgođom.

Dobra trećina žitelja pravoslavne vjere u Hrvatskoj i Slavoniji zove se Srbinom. Taj se dio naroda danas budi u svakom pravcu, a osobito u narodnom, prem si je imena svoga srpskoga bio odavna svjestan, a to ima zahvaliti svojim narodnim pjesmama i veličajnoj ali tužnoj i vazda budnoj uspomeni na Kosovo. Pa i njegovo sveštenstvo uvijek ga je nastojalo v narodnom srpskom duhu obrazovati.

Hrvati tvrde, da u Hrvatskoj i Slavoniji ne ima Srba, a Srbi su im stali dokazivati, da ih ima, i tako se razplamsao žalostan prepir i mržnja izmedju rodjene braće, koji će samo to postići, da će jedno na drugo još više zaviznuti.

Narod srbohrvatski postaje svakim danom sve to više jedinstveniji u kulturnom smislu, zato dolaze tim više u opreku dva imena Hrvat i Srbin. Hrvati i Srbi pišu i govore istim književnim jezikom, ali na nesreću svoju pokraj jednog jezika njeguju dvie književnosti, hrvatsku i srpsku. Ista se knjiga mora napose za Hrvata latinicom, a napose opet za Srba ćirilovim pismom izdati. Hrvati ne će da kupuju srpskih knjiga, a Srbi opet ne će hrvatskih.

Naravno je, da se time sila narodna prepolavlja, te da obe odijeljene književnosti samo životare, ako uzmemo u omjer narodnu veličinu, što bi jedna zajednička knjiga srbo-hrvatska mogla biti za kratko vrieme kraj tako mlada naroda okrunjena upravo veličajnim uspjesi. Ništa ih u jeziku drugo ne dieli nego pismo.

Jer pako većina Slavena upotrebljava ćirilovo naše obće slavensko pismo, koje biti mora pravomu Slavenu najmilija baština naših praotaca, to je sasvim pojmljivo, da treba braći Hrvatima upotrebiti pismo ćirilovo u svim uređima i u svoj književnosti.

Hrvat osobito mladji znade ćirilovo pismo kao i latinicu; tu dakle prestaje svaka poteškoća u tom smislu. A to je tim laglje, jer se jednom ako ne prvo a ono poslie mora učiniti ne samo Hrvatima već i drugi susjedi.

Ali smo mi još svi od toga cilja vrlo odaljeni, te se radije od njega odmičemo, nego li primičemo, jer brat brata zlobi i ne da mu, da nešto poradi za obće dobro nas južnih Slovjena.

Grdeći jedan drugoga, kako nas nisu neprijatelji grđili, dok smo i zbilja bili u tami, ne ćemo ništa postići. Hrvate je uzgojio Zapad, a Srbe Iztok. Srbinu je njegova pravoslavna vjera devoljni jamač, da će mu ime biti spašeno, zato ju on i ljubi nadasve, jer mu je bila kadra kao slavenska vjera užčuvati svoju individualnost odbijajući zapadnu kulturu, koja nije Slavenu po ćefu (ćudi).

Dieleći Srbohrvatski narod na dvie najrodnije grane na velikom slavenskom stablu, na Hrvate i Srbe, moramo priznati, da su Hrvati pretežniji kulturom, a Srbi veći brojem. Jedni i drugi se bore samo za prvenstvo svoga imena, koja borba ničemu ne vodi, jer se sile same u sebi uništaju.

A kako je u okupiranim zemljama? Ni tamo nije bolje. Ondje su stvorili novi bosanski jezik, kojega do nedavna nismo ni poznavali. Narod srbohrvatski muhamedove vjere uzgaju u partikularizmu. Narod muhamedanski nastoje u duhu bosanskom uzgojiti na užrb Srba, nadajući se, da će isti biti u kasnije doba oštra kost u srbskom grlu. Dapače se i plaćaju umjetne prepirke, samo da se narod u fanatizmu što više raztroji.

Najbolji sijači nesloge medju tamošnjim narodom jesu ljudi, koje raja plaća, a oni ga još uz dobar bakšiš gledaju ojaditi svojim podlim i šovinističkim piskaranjem, namjesto da ga tješe u njegovom težkom i mukotrpnom položaju, da ga bodre, neka ostane i čeka boljih vremena na djedovskoj zemlji i neka se ne seli kao pomaman u Carigrad, gdje će naći gotovu propast.

Starosjedioci bježe i prodaju ono kuće nad glavom, a doseljuje se kojekaki elemenat, koji će samo otrovati onaj nepokvareni samom naravi razvijen narod. Pa kada će mu dostatno rana pribaviti, onda će ga onaki bogaljiva i sirotana ostaviti. Narod je mlad, nadajmo se, da će i to preboljeti.

Nedaj bože, kaurima da slože! Prose naši neprijatelji. I nekako se čini, kao da su u istinu uvijek uslišani, jer se mi izmedju sebe najradje taremo. Ako će neki listovi uztrajati u tom duhu, kako sada rade, biti će svadje, dok bude jednoga Srbina i Hrvata.

Hoćemo li mi Slaveni jedan drugoga spoznati, te želimo li si dostojnu budućnost osjegurati, treba nam posizati prema slavenskom iztoku, gdje se nalazi pravo vrelo naše kulture.

Pozajmimo od brata rodjenoga, ako imade u njega što savršenijega, da tako jedan drugoga usavršimo, jer samo

takvi možemo obaviti onu zadaću (kulturnu), koju nam budućnost kao Slavenom nudi.

U to ime Bog pomagao.*)

Podlipčev Izanec.

*) Ta dopis se nam je doposla tudi v cirilici, ker je namenjen tudi avstro-ogerskim Srbom. Zato ga podajemo vsaj nekoliko tudi z azbukom. Op. ur.

Славонија. Изложба у Загребу освештљала је образ србохрватском народу на вани, а на путра је поспјешила и повечала мржњу Хрвата и Срба. Породила се жестока свађа између једног народа са два имена, која је одавна тињала, али није никада тако узпламсала, као што овом згодом.

У Хрватској и Славонији добра је трећина здравог и надареног народа, који се назива Србином.

Србин се данас одушевљава и препорађа тако, како Словенци и Хрвати за добе Илиризма.

Да су Срби својему имену до данас остали вјерни, имаду у првом реду захвалити својим народним пјесмама, које јим приповиједају славу народну за народне српске династије; затим увијек будному, али жалостному спомену на Косово и напосок треба да захвале своје родољубивоме свештенству, које је народ увијек у народном духу образовало.

Хрвати стали су негирати свако српство у овим земљама — ну тога нећу овђе разправљати, јер су Вашим

читаоцем познате борбе и разлике циљева хрватскога и српскога народа у Хрватској и Славонији. Споменути ћу само, како се ради другђе са хрватском и српском народности, особито у окупираним земљама, гђе су исте невоље и гђе обћа струја иде за тим, да завади Србе и Хрвате, пак прави још трећи народ и језик босански.

Народ мухамедове вјере уче, да говори босански. Ево нам још једне карице више, која нам касније неће дати ближе, док ју вријеме дугих љета не изтроши. Бошњаци настоје подићи на уштрб Срба, надајући се наши непријатељи, да ће они бити увијек оштра кост у грлу србохрватског народа.

У Босни су највећи сијаћи неслоге људи, који за добар „бакиши“ пишу којекаке јудине однадничке чланке у „Бошњаци“ и „Напредку“. Најјесто да се у том намјеру, који ће народу ублажити ране, које врло крваре на његовом изпребијаном и јадном тијелу, па да тијеше и бодре нека узтраје ток. Србину је његова вјера света и поштује ју више него ништа другога, а то не зато, што ју познаје, већ зато, што је била кадра као славенска вјера оћувати његову индивидуалност одбијајући западну културу, која Славену није по ћуди.

Дијелећи србохрватски народ на Србе и Хрвате, могамо признати, да су Срби претежнији бројем, а Хрвати културом. Из овога је очито, да не ће изумриети име Хрват нити Србин, нити ће које једноч добити премоч над другим. Име Србохрват посве одговара заједничким тежњама народа српско-хрватскога.

Ogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

„Slovanskega Sveta“ 1. št. t. l. je bila zaplenjena, prvokrat zaradi spisa: „Slovansko bogoslužje v Istri“, drugokrat pa zaradi uvodnega članka: „Zaresnost sedanje dobe“, ki pri prvem izdanju ni bil zasežen. Ker bi se nam bilo dovolilo tretje izdanje jedino proti vložanju kaveje, priredili smo št. 2. s prilogo 8 strani, in bode tako ta št. veljala za 1. in 2. številko.

Liturgijo rimske cerkve smo pričeli razpravljati z današnjo ali 1. številko tega leta. To poglavje je sicer v tesni zvezi z razpravljanji, priobčenimi v „Slov. Svetu“ prošlega in, ako hočemo, v obče prejšnjih let; vendar pa je sestavljeno takó, da je umljivo in zadoščuje tudi novim čitateljem.

Uredništvo.

Občine st. Jakob in Tolsti Vrh na Koroškem dobiti po hudih borbah slovensko poučevanje v svojih šolah.

Za koroške Slovence značljivo. Koroški poslanec Ghon je v svoji liberalnosti toliko duhovit, da je trdil v drž. zboru, kakor da pismenega slovenskega jezika ne umejo koroški Slovenci, ker se govori v vsakem kraju drugače. Kakor da bi to ne veljalo še v večji meri za nemški jezik! In „Mir“, ki mora poučevati narod, je prisiljen tako nemško učenost zavračati, ter navaja v ta namen knjigo, tiskano v slovenskem jeziku „V Celouci per Kleinmayrskih deidizhah l. 1770“. V tej knjigi navaja pisatelj resnico, da pismeni jezik razumejo Slovenci po Koroškem, Štirnškem, Kranjskem, dasi govore v raznih narečjih: „Dialectus porro et styli ratio in hoc opusculo usurpata talis est, quae

non tantum a Vindis Carinthiacis licet satis inter se diverse loquentibus, sed etiam a Styro-Vindis et Carniolis, ut experientia ostendit, probe intelligatur. Vrh tega nemški liberalci odvrčajo vlado od Slovencev s tem, da opisujejo slovenski kot hrvaški jezik. Ko bi bilo to tudi popolnoma resnično, sta ta dva književna jezika takó podobna drug drugemu, da sta 100 krat bliža si, nego pa visokonemški in takisto samostalni niženemški literaturni jezik, kakor pritrdi temu vsak Berolinec ali okoličan Berolinski.

„Amerikanski Slovenec“ je nehal izhajati. Po poročilu „Slov. Narodu“ bi pri tem podjetju ne bil namen čist. To bi bilo jako obžalovati, ker je tak list važen za Slovence, raztresene po Ameriki, in bode zaresen naslednik imel mnogo teže stanje pri naročnikih.

Slovansko pevsko društvo v Trstu je priredilo 17. t. m. koncert in izvršilo obsežen program z velikim vspehom. Sodelovali so tudi tamburaši poleg dveh gospej, katerih jedna je igrala na klavirju, druga pa r. l. a.

b) Ostali slovanski svet.

Adolf Ivanovič vitez pl. Dobrjanskij. c. kr. sovetnik itd. itd., ki živi že več let v zatišju v Innsbuku, praznoval je v dan sv. Miklavža st. st. ali 18. dan dec. n. st. svoj devet in osemdeseti rojstveni dan pri dobrem telesnem zdravju in mladeniški čvrstega duha. Slovanski dejatelji in patrijoti naše države in zunaj nje so mu čestitali jednako pa Bogu se zahvalili, da jim je ohranil ljubeznivega starčeka, vzornega Slavjanina, prvaka med slovanskimi dejatelji in pisatelji, jednega najzaslužnejšega patrijota naše monarhije. Kakor v prejšnjih dobah, jednako in neumorno delaven je tudi dandanes Adolf Ivanovič. Pravi očak, čuje nad Slovanstvom, da bi hodilo prave poti. На многія лѣта!

Bar. Al. Czeditz, dosednji predsednik glavnega vodstva avstrijskih železnic, je šel v pokoj, odlikovan z velikim križem Franc Josipovega reda. Na njegovo mesto je stopil dr. Leon pl. Bilinski, Poljak. Tudi to mesto bi bila dobila rada nemška levica za kakega svojca; zato se je hudovala nad vlado in je odrekala Bilinskemu strokovno sposobnost. Grof Taaffe je bil pa že poprej dogovoril se s Poljaki, kakor z nemško levico zastran ministra iz njene srede.

Grof Kuenburg, član in pristaš nemške levice v državnem zboru, je postal minister brez portfelja. Po imenovanju se je predstavil v klubu levice ter tu izjavil, da levica bode i nadalje imela svobodno roko in da torej ne bode zavezana sestavljati kakoršno si bodi večino. Poudarjal je, da on je izključno avstrijski, ne pa kak nemški minister rojak. Tega ni bilo treba niti naglašati, kajti tudi vsi drugi ministri so avstrijski ministri, a da je on ostal člen in pristaš nemške levice, je ponovil sam. Za Slovence je posebno zanimiva njegova

izjava, da njegov vstop v ministerstvo je samo jedna faza ali jedno pojavljanje nadaljnje razvijanja.

Nemški kancelar pl. Caprivi je dobil naslov grofa v isti dan, ko je nemški državni zbor sprejel z veliko večino sedanje trgovinske pogodbe. Cesar Viljem je rekel, da Caprivi ima največje zasluge pri teh pogodbah, in da dan sprejetja teh pogodb spada med največje dogodke, da, da je ta sprejetev največji dogodek sedanosti. Tudi v Avstro-Ogerski so Židje, liberalni Nemci in Madjari z vladami vred navdušeni za te pogodbe. Ali je to navdušenje zaslužno v interesu države, vseh gospodarstvenih oddelkov in pred vsem gospodarstva slovanskih narodov naše države, o tem bode kazala bodočnost.

Caprivi o avstrijsko-ogerskih Slovanih. Dr. Lueger je v 88. seji drž. zbora pri poglavju „Skupne zadeve“ imel daljši znamenit govor. Rekel je med drugim: „Ako nismo navdušeni za nove trgovinske pogodbe, nismo to, ker jih pretresamo z dveh stališč. Prvo stališče je politiška nezavisnost naše avstrijske domovine, drugo stališče je gospodarstvena nezavisnost Avstrije, in moja dolžnost kot poslanca mesta Dunajskega, jako obrtnega okraja tega mesta nastopiti proti onim škodam, katere nastanejo za moje volilce pri izvršitvi te pogodbe. „Nene Freie Presse“ je na podstavi govora državne kancelarja Caprivi ja postavila stavek, ki je rekel naslednje: „Za me je obžalovanja vreden prizor, da predlaga nemški mož, naj bi popraševal Čeha, Slovake, Romunce, Slovence in Hrvate, ne pa Madjarov in nemških Avstrijcev, ter takó nabiral glasove proti lastni vladi“. Omenjam najprej, da mi je vse jedno, odkod jemljejo nasprotniki trgovinskih pogodb v Nemčiji svoje informacije. Ali protestovati mi je proti temu, da se zaznamujejo avstrijski Nemci in židovski liberalci kot jednakopomenljivi, kakor je to storil general Caprivi. Ne, židovski liberalci niso identiški z nemškimi Avstrijci, velik del nemških Avstrijcev pripada tudi drugovrstnim strankam. No proti temu se mi je zavarovati z vso odločnostjo in sicer v moji lastnosti kot Avstrijec, da nemški kancelar ravna, rekel bi, kar takó postranski s Čehi, Slovaki, Romunci, Slovenci in Hrvati, takó da vidi v njih quasi gentes minores, o interesih katerih se more mirno prejeti na dnevni red. (Pritrjevanje pri antisemitih, Čehih in Slovencih); da misli nemški kancelar, ako se govori o Avstrijcih, je govorjenje jedino o Nemcih in Madjarih, vse drugo je priklada. (Pritrjevanje pri antisemitih, Čehih in Slovencih).“ Ta izjava Caprivi jeva o avstro-ogerskih Slovanih kaže, da on dobro vé, da ti Slovani in Romunci se v naši monarhiji ne pošterajo glede na zunanjo politiko; on vé, da Madjari odločujejo v jedni polovini, nemški in nemško-židovski liberalci pa v drugi polovini. Avstrijski Slovani niso po taki izjavi niti užaljeni; stalno užaljeni so le vsled tega, da morejo gospodovati nad njimi druge narodnosti kljub zagotovljenemu jednakemu pravu za vse narode Avstro-Ogerske.

Užaljeni morejo biti po izjavi kancelarja Caprivija prav za prav jedino avstrijski Poljaki; kajti ti si domišljajo, kdo vé, kak močen faktor da so sami od sebe, a Caprivi jih prezira ter dokazuje v soglasju z dejstvi, da „poljsko kolo“ pomenja pravo kolo, t. j. — ničlo.

Pervolf Osip Osipovič, redni profesor Varšavskega vseučilišča, je umrl 2. jan. t. l. v Varšavi. Ta učenjak, velezaslužni slavist, poznan po svojih knjigah jako dobro tudi Jugoslovanom, rodil se je v južnih Čedah. „Варш. Дневникъ“ piše o njem tako-le: „Po završenih naukih na Praškem vseučilišču bil je asistent in arhivar v češkem muzeju. Še l. 1861 je postal delaven deležnik v „Naučnem Slovníku“ v oddelu slavistike. Solidna dela njegova so obračala zanimanje nanj prvega rektorja Varšavskega vseučilišča, znanega slavista P. A. Lavrovskega. V 1871. l. je povabil Lavrovskij pokojnega na slovansko katedro na Varšavskem vseučilišču, katero je tudi imel s častjo do smrti.“

O. O. se je štel kot velik poznavalec slavjanskih starin ali drevnostij; od njega si se mogel nadejati vsekdar pojasnil v najspecijalniših vprašanjih slavjanskih starin. Glavni predmet opravil pokojnikovega je bilo vprašanje o slavjanski vzajemnosti, katero je on raziskoval v nekaterih spisih na češkem jeziku, potem pa na ruskem. Ne malo je on deloval tudi nad vprašanjem o osodah cerkovno-slavjanskega jezika pri Slovanih; v tem jeziku je videl on zalog duhovnega jedinstva in duhovne samostalnosti tega ali onega plemena. Med drugim je spominjal on v svojih spisih tudi na naslednje znano dejstvo: „Po zgledu Češke je bila kmalu i Poljska udostojena posebne milosti Spasitelja; na veliko čast slavjanskega naroda dovoljevalo se je opravljati bogoslužje na rodnem jeziku, razun grškega, latinskega in hebrejskega, kakor pripoveduje poljski zgodovinar Długos. V 1390. l. sta kralj Vladislav Jagello in njegova soproga Jadviga osnovala v Krakovu, v predmestju Kleparju pri cerkvi sv. Križa samostan in sta prevedla sem slavjanske redovnike-glagoljaše iz Praškega slovenskega samostana, kateri so z dovoljenjem papeževim opravljali tukaj bogoslužje na slovenskem jeziku.“

Na ruski jezik je pokojnik gledal kakor na obče-slavjanski jezik na znanstvenem polju; v čas svojih zamejnih potovanj, ceneč svoj poklic, je O. O. smelo objavljaj, da je on ruski profesor, in je v razgovorih z raznimi slavjanskimi učenjaki rabil pred vsem ruski jezik in je na njem govoril govore v zborih

Izpolnjujoč svojo dolžnost in ljubezen do svoje domovine, katero je obiskoval vsako leto, je O. O. služil i novi očetnjavi ne kot najemnik a kot verni in udani sir. „Да будет ему вѣчная память!“.

Trgovinska pogodba z Italijo in naša vina. V „Edinosti“ od 6. t. m. kaže stvaren članek na nevarnost, ki preti

vinom v Istri, na Goriškem in Dalmaciji, ako bi obveljal kenečni zapisnik pogodbe pod točko III. k tarifi avstrijski B. št. 5. Kajti tu je določeno, da kedarkoli Italija, dokler velja trgovinska pogodba, zniža carino na vino na 5 frankov in 77 cent., mora tudi Avstrija — ne da bi bilo potrebno posebno dogovarjanje v istem trenutku znižati uvozno carino za ital. vina na 3 gld. 20 kr. In ker pridela Italija 2 krat toliko vina, nego ga potrebuje, znižala bi ona carino takoj v navedenem smislu; vsled tega bi mogli Italijani svoja najboljša vina prodati v Avstriji po 14 gld. spodnjiša pa tudi po 10 gld. in še niže. Iz tega je razvidno, da naše vinske dežele, seosebno, kjer je vino glavni pridelek, bi se uničile v gmotnem pogledu. Ne samo na Primorsko in Dalmacijo, ampak tudi na druge dežele slovanske bi taka pogodba vplivala slabo. Zato bosta istrska poslanca gg. Spinčič in dr. Laginja glasovala proti pogodbi, ako se ne popravi navedena nevarna točka. No njima pridružiti se imajo dolžnost tudi drugi južni poslanci brez razločka na narodnost. „Edinost“ podaja tudi poseben vzorec, po katerem naj odpošljejo občine navedenih dežel od kraja peticije na državni zbor, da bi se spremenila pogodba in takó odstranila nevarnost, grozeča najbolj slovanskim vinogradnikom južnih dežel.

D o s t a v e k. K tem opominjam iz zasežene številke pristavljamo, da so govorili ravno zaradi nevarnosti vinarstva naših južnih dežel poleg južnotirolskih poslancev seosebno g. Robič, zastopnik štirskih Slovencev, dr. Laginja, zastopnik istrskih Slovanov, kakor tudi dalmatinski poslanci. Med Slovenci jedini posl. Šuklje ni videl nevarnosti v tej pogodbi ter je bil s tem v soglasju z nemško levico, Poljaki in trgovinskim ministrom. Naposled je zmagala moč glasov vse pomisleke zagovornikov avstrijskega vinarstva na jugu. Skušnja, ki bodo najbrže grenka in draga, pouči tudi tu, kdo ima pravo.

Trgovinske pogodbe so se razpravljale in se še razpravljajo sedaj po raznih zbornicah zapadne Evrope; te pogodbe, katere so se predložile tudi ogerskemu in našemu državnemu zboru, so važne uže zaradi tega, ker imajo veljati za 12 let. Državni zbori pa so nasproti tem pogodbam bolj ali manj onemogli, ker so se vlade zavezale, sprejeti jih in torej iščejo one, dobiti večine za nje. Zajedno so se imele te pogodbe do poslednjega časa tajno; vsled tega se ne morejo presojevati natanko, kakor zahteva odgovornost onih, ki imajo glasovati za nje ali proti njim. V Dunajskem državnem zboru se je jedini dr. Lueger v interesu Dunajske obrti postavil proti predloženi zasnovi trgovinske pogodbe z Nemčijo. Vlada in vladni organi, ž njimi tudi organi velikega židovskega kapitala smatrajo vsak upor, vsako ostro presojevanje teh trgovinskih predlog nepolitiškimi, nepatrijotiskimi. Poudarjajo, da z zavezniki je treba biti tudi v dobrih gospodarstvenih odnašanjih in zvezah. Mi pa se spominjamo, da je Bismarck prejšnja leta razločeval med politiško in gospodarsko zvezo; proti naši državi je vedel on stalno gospo-

darstveno vojsko. Za te dobe so organi avstro-ogerskih vlad ali molčali ali pa odobravalii načelo o razločevanju med politiško zvezo in gospodarskimi odnašanji. Torej bi moralo biti tudi dan danes dovoljeno, da se vladni predlogi pretresajo, in da zastopniki po svoji vesti razodenejo svoje misli predloženim pogodbam ugodno ali neugodno.

Ruski listi smatrajo tu mišljene pogodbe drugim faktorjem, naperjenim proti Rusiji in Franciji.

D o s t a v e k. Gorenje opomnje, namenjene 1. številki našega lista, so bile pisane ob novem letu. Odtlej so se pogodbe v našem drž. zboru pretresale obširno z gospodarskega in politiškega stališča. Vlada je dokazovala, da je morala tako ravnati, kakor se kaže v pogodbah, da je bilo treba za dobičke, ki se ponujajo v novih, na 12 let določenih pogodbah, privoliti tudi v mnogotere žrtve. Z vlado soglasno je razkrivala tudi nemška levica svoj optimizem nasproti tem pogodbam. Ti govorniki, ministri, nemška levica, nemški nacionanci in tudi nemški antisemiti so se navduševali za te pogodbe tudi zaradi tega, češ, da se ž njimi še bolj utrdi politiška trozveza. Poljaki so pa še pozitivno mahali tudi ob tej priliki po Rusiji in kazali svoje posebno veselje, da bode tudi gospodarska zveza podpirala trozvezno politiko proti Rusiji. V pravi opoziciji proti trgovskim pogodbam so bili kot stranka jedino Mladočehi, ti so, kakor dr. Krámař, dr. Vařatý in drugi, natanko razpravljali glavne točke téh pogodb in so potem izrekli svoje načelne misli tudi o pomenu in vrednosti trozveze. Med Jugoslovani se je v svojem prvem govoru odlikoval dr. Laginja. Od slovenske strani je to pot najočitniše razodel svoje protislovansko politikovanje posl. Šuklje. Ko je prišlo 19. t. m. do glasovanja, sprejela se je pogodba z Nemčijo, Belgijo in Švico z 254 proti 42 glasom, pogodba z Italijo pa z 211 glasovi proti 88.

V Ogerskem državnem zboru so te pogodbe sprejeli uže pred novim letom. Ker so se sprejele tudi v Nemčiji in Italiji in se sprejmejo pravočasno tudi drugod, dobé te pogodbe veljavo za 12 let s 1. febr. t. l.

Rusija in trgovinske pogodbe. „Mosk. Ved.“ štev. 346 1891. pravijo, da se Rusija ne vjame v zvito nastavljen mreže ter ne pristopi k srednjeevropski carinski zvezi: s tem da bi izgubila mnogo pridobljenega do sedaj in si nanesla škodo, ki bi se težko dala popraviti, 60% ruskih surovih produktov pa da se bode izvažalo na Nemško, kakor doslej.

C.

Madjarski glas o Hrvatih. Znano je, kako postopajo Madjari z nemadjarskimi narodi, ki živé ž njimi vred pod korono sv. Štefana. Slovaki in Romunovi se ne boje mnogo, nasproti njim so brezobzirni. Na Hrvatskem pa nimajo med narodom nijednega prijatelja in tako tudi ne v Bosni in Hercegovini, Dalmaciji in v obče ne na slovanskem jugu. Zato je začelo skrbeti pametne Madjare, kako se bodo ti narodi vedli nasproti njim, ako bi njih stvar začela iti ra-

kovo pot, v slučaju, ko bi izgubili svojo moč in veljavo in bi bili prisiljeni iskati si pomoči pri Hrvatih in drugih južnih Slovanih.

O tej stvari piše madjarski list „Egytertes“ in opominja Madjare, naj bodo nasproti Hrvatom tolerantniši, da jih ti v pravem času ne pusté na cedilu.

Hrvatska, pravi ta list, postala je za nas jako znana in važna dežela, osobito od časa, ko smo zavzeli Bosno in Hercegovino. Hrvatska leži med Ogersko in okupiranimi deželami; prebivalci poslednjih dežel niso nam kaj prijazni, in v slučaju vojne z Rusko, bi nam bili lahko pogubonosni, če ne bodo Hrvati na naši strani, ker bo treba zasesti z vojsko deželo in tako deliti moč, ki bode na severu prepotrebna. Zatorej je za Madjare prijateljstvo Hrvatov velike važnosti. Ali pa so na Hrvatskem razmere take, da bi se mogli opirati na nje?

Na Hrvatskem so sedaj tri stranke: vladina, Strossmajerjeva in Starčevićeva. Vladina stranka ima sicer v saboru ogromno večino, a v narodu je nima.

Parlamentarna večina pa je jako problematiška, če se pomisli, da še le 5% prebivalcev voli zastopnike v sabor, da izbori niso pravilni, da je vsak uradnik zavisen od vlade. Moč uradnikov je silna, sodniki niso nezavisni, prostost tiska je skrčena; kakó more takó zmagati prava narodova večina? Madjarom niso prav ljubi tudi ne poslanci vladine stranke, ker nimajo dovolj energije, da bi se bojevali zoper antimađjarsko strujo v zemlji in priporočali volilem ljubezen do splošne domovine itd.

Madjarska zastava nima na Hrvatskem nobene veljave. Največi privrženci Madjarske ne razobesijo na svojem domu nobenkrat madjarske zastave, nego vedno le hrvatsko. Njih prijateljstvo se kaže le v tem, da glasujejo za vse, česar poželi vlada. Iz bojazni pred opozicijo, in ker vidijo, da jim nedostaja trdih tal pod nogami, nimajo junaštva.

V mirnih časih se Madjari lahko zanesejo na vladno večino. Ob vojni z Rusijo ne bo večina v stanju, da pomore Madjarom, ker je bo ali nestalo, ali pa, če tudi ostane, ne dobi nikjer podpore zoper strujo v narodu. Zatorej mora zadobiti Madjarska na Hrvatskem trdo oporo in to s prijateljstvom in pametjo, če pa ne bode drugače možno, tudi z oroženo roko, ker bo prekasno skrbeti za to tedaj, ko bo uže streha gorela na hiši....!“

Torej madjarsko gospodovalno stranko vendarle vest peče, in to je dokaz, da ona tudi dobro pozna svoje nezakonito postopanje. Čuditi se je le, da prodira spoznanje pri tej stranki takó kasno.

Razumeti bi vendar morali ravno Madjari, da se ne dá jeden narod kar hitro in naravnost uničiti; saj to jih uči njih lastna zgodovina. Čim bolj bodo tlačili narode, tem bolj se bodo ti upirali in zavedali svoje moči in svojih pravic in končno tudi zmagajo.

Y.

Poslanec Moczary o narodnostnem vprašanju na Ogerskem. Državni zbor na Ogerskem se je razpustil, in sedaj se stari poslanci in novi kandidati oglašajo pred volilci. Kakor poprejšnjih let, zanima tudi sedaj izjavljanje poslanca Moczary-ja Slovane najbolj. Poslal je odpri, jako obsežen list svojim volilcem v Karansebes-u. Spominja najprej, kakó je on jedini povzdignil svoj glas leta 1886, ko so nastajala takó imenovana kulturna društva, in ko je tedaj madjarski šovinizem dosegel do vrhunca. Obsojal je tedaj v državnem zboru in posebni brošuri postopanje Madjarov nasproti drugim narodnostim. Ali terorizovali so ga hudó; zaduševali so njegov glas. Kljub temu se je v državnem zboru zopet oglasil, ko se je obravnaval zakon o detiščih ali oskrbovalnicah otrok, v katere po istem zakonu jemljejo nemadjarskim narodnostim otroke uže pri 3 letih in jih tu vzgajajo po madjarski. Govoril je tedaj, da bi ne smatrali njegovega molčanja, kakor da bi se umikal ali pa zatajeval principijalno vprašanje. Ali po novinah mu niso dali prostora, in zopet je moral s posebnimi brošurami širiti svoje preverjenje o nezakonitem postopanju gospodovljine frakcije. Mnogo jih je bilo, ki so sicer odobravalj njegovo mišljenje; nikdo pa ni imel poguma v državnem zboru oglasiti se v njegovem smislu. (Ravno takó se godi peščici odločnih zastopnikov v Dunajskem državnem zboru. Op. ur.) Volilcem nima prav za prav česa poročati, ker je bil osamljen in torej ni dosegel nikakih uspehov. Vendar pa je s svojim postopanjem zapustil sled, in ta sled, pravi Moczary, bode ne samo zanimiv, ampak tudi brezdvombeno prevažen prispevek k zgodovini domačega narodnostnega vprašanja, da je namreč v isti čas, ko se je silno gibalo to vprašanje, romunska nacionalna stranka državnozborni mandat Karansebeškega okraja izročila Madjaru (namreč Moczary-ju).

Dasi ima Moczary drugo stališče, nego Romunci, vendar so se zjediniili v tem, da je on prevzel iz njih rok poslanstvo, in to mu vzbuja nado, da bi bilo še možno sporazumeti se med Madjari in drugimi narodnostmi na Ogerskem.

„Kljubu hudi razliki programov najde beseda dostojnosti in pravičnosti, katero sem naglašal jaz, še svojo pot ne samo k srcu, ampak tudi k glavam. Iz svojstvenega labirinta, kateremu ni enakega, in kateri napravljajo pri nas historijske in etnografske narodnostne razmere, mora naposled pravičnost nam podati arijadno nit. Pravično postopanje, v zahtevanju in dajanju, bode praktični program, Kolumbovo jajce, v katerem najdemo razrešitev. Mi, narodi različnega pokolenja in različnih jezikov v tej domovini, moramo najti sami način razrešenja, kajti podobne razmere, katere bi nam mogle biti vzgled, niso nikjer drugod.“

„Sled ostane pa tudi za tem, da sem sprejel mandat, jaz, Madjar od nog do glave, katerega so mnogokrat napadali celó zaradi tega, ker vidim v avstrijski germanizaciji največ nevarnost madjarske narodnosti, kljub temu, da jako priznavam veliki nemški narod in nemško

kulturo. Jaz, Madjar, nisem mogel soglašati s svojo vestjo, da bi zagovarjal ono struovo politiko, katera meni, da opravlja patrijotiško delo, ko narodnostno vprašanje odstranja od zaresnih razpravljanj in misli napačno, da je more razrešiti z nekaterimi strastnimi frazami, katera meni nadalje, da opravlja patrijotiško delo, ko zagovornike narodnostne stranke *de facto* izganja iz javnega življenja, specijalno iz državnega zbora. (Jednaka dela opravlja sešeno sedaj nemška levica v Dunajskem državnem zboru. Op. ur.) Moja vest mi je nakladala, da sem se upiral taki politiki, ne pa se dobrikal napačnemu smeru javnega mnenja“.

„To so smatrali predrzno, ker javno mnenje zahteva uklanjanje, kakor vsaka druga velesila. In vendar se je dokazalo, da zvestoba ogerski pasmi se vendar zлага z zahtevanjem, da se zadovolje opravičene terjatve narodnostij, dokaz temu je skromna pot, katero sem premeril jaz“.

„Gledé na narodnostno vprašanje sem ostal pri svojem starem preverjenju in opomnim to-le. Opazil sem, da sedanje gospodujoče razdraženje ne izvira iz srca množice madjarskega plemena; to mišljenje so vzbudili umetno in tendenciozno, javno mnenje so zavedli. Madjarsko občinstvo so zazibali v zmoto, kakor da bi v naši domovini narodnosti nemadjarskega jezika ne imele pravega povoda, pritoževati se. Kje so pri nas — takó mislijo ljudje — take silovitosti, kakršne se izvršujejo v mnogoterih deželah nasproti nekim narodnostim? Pouka madjarsčine v osnovnih šolah in detiščih ne morejo vzeti za zlo, kajti prilika k prisvojenju deželne jezika jim more biti le na dobiček; na polju uprave in sodstva se ne more madjarsčina prezirati, ker ne zidamo babilonskega stolpa, ampak jednotno državo“.

„Občinstvo na široko veruje in pravi to bona fide; nič ne vé o tem, kakó hudó teži ves sistem gospodujoče politike na opravičenih terjativah narodnostij. Nič ne opazi, v koliki meri neizvršljiv in kakó obsežen program krivice je v najnovejši čas razglašeno megleno, nejasno geslo madjarske kulturne jednote, katero ne pomenja nič manj, nego težanje za tem, da bi nacionalna zavest milijonov ljudi iskalo si zavetišča v kočah ubožstva“.

„Sedanja narodnostna politika se je razvila vsporedno s centralizacijo; kolovodje iste politike so bili istodobno najgorečnejši apostoli one narodnostne politike; njim ni bila pri srcu slava madjarstva, ampak oni so iskali v izključnem gospodstvu madjarskega jezika izdaten pomoček centralizaciji. (Primerjaj stremenje nemške levice, z jedne strani uzakoniti nemški kot državni jezik, z druge strani pa, vstvariti strogo centralizacijo pod svojim gospodstvom. Op. ur.)“

„Ministre smo imeli in jih imamo še, kateri s tako politiko hočejo nakrat centralizovati vse, dobro vedoč, da bi z drugimi pomočki ne dosegli popularnosti, katere ne zaslužijo. Imamo tudi narodnostno stranko, katera zasluži pa ravno nasprotno ime; kajti nobena stranka ne naglašá bolj izključno madjarske kulture nego ona, in nobena ne naznanja

glasneje, da se ne pogaja z nacionalnimi skupinami. (Primerjaj v Cislitaviji nemško nacionalno stranko. Op. ur.)*

„In še celó ona stranka, katera je zapisala na svojo zastavo nacionalno nezavisnost, obsojuje se, da se omejuje na ulogo vzdržitelja one vzvišene ideje. In naj izpolnjuje še toliko misijo: svoji politiki bi pridobila aktualnost le tedaj, ko bi vzela v svoje roke stvar zadovoljenja opravičenih zahtev nacionalnosti. S 16 milijoni jednodušnimi ogerskimi državljani mogla bi se estvariti nezavisna Ogerska, drugače pa ne. Utopija občega pomadjarjenja goni pod peruti dvoglavnega orla madjarstvo, naj si tudi dobro vé, koliko vrednost ima ta zaščita.“

„Vodje so zakrivili, da smo sedaj takó na slabem gledé na narodnostne razmere. Jedro Madjarov ni pristopno sovrastvu plemen, pač pa je pristopno pravičnosti. Pravičnost v tem jedru Madjarov zopet oživi, in to je moja nada. Žalostno je danes, a jaz se naadam boljših časov.“

Važen je glas Moczary-jev, dasi je on sedaj še bela vrana vsaj v smislu, da je jedin, ki ima poguma dovolj, povedati gospodovalni stranki, kar ji gre.

Gališki Rusi raznih strank imajo razne shode in posvetovanja, kakó bi se organizovali. Nasproti osrednji vladi so pesimistiški.

V 51. številu „Славянскихъ Извѣстей“ od 1891. l. beremo: Redakcija žurnala „Slovanski Svet“ izdala je na svoja sredstva na ruskem jeziku zeló razprostranjeno in priljubljeno v Slovencev pripoved iz narodne živni: Martin Krpan. To je, naravno, najboljši sposob (način) razprostranjenja znanja ruskega jezika med avstrijskimi Sloveni. Njega ie možno rekomendovati drugim Slovenom, kakor sredstvo, mogoče vernejše in skorejše od vsakih dolgih besed v pariam. ustaliti med njimi spokojstvo in jedinomišljenje. neobhodimo pred vsem za stanovitnejše ustrojstvo njih del v bodočem.

Gališki Rusi, katere so nasprotniki poslednja leta cepili v razne nasprotujoče si stranke, da bi jim toliko laže slabili azbuko, jezik, cerkovno avtonomijo in narodnost, začeli so spoznavati, da jim je treba zjediniti se, ter složno delovati. Zato so poslednji čas shajali se na raznih krajih in razsojevali svoje položjenje. Sedaj pa sklicuje odbor društva „Русская Пада“ ves gališki narod na skupni shod ali „всепародное вѣче“ v 2. dan febr. t. l. v Levov (v „Narodni Dom“). „Mi, pravi odbor, v vabilu na shod, imamo polno, ustavno, zagotovljeno pravo priboriti si odmerjenje pravičnosti in ne-skrčene ravnopravnosti, jednako z vsemi drugimi narodi avstrijskimi, izreči v vseuslišanje najjasnejšega monarha in njegove vlade, drž. zbora, dež zbora in vseh mero-davnih krogov: kaj nas boli, kaj nas tišči, kaj je potreba odstraniti in poravnati in kaj storiti, da bi nam bilo laže živeti in razvivati se. Razun tega, bratje, imamo pred očmi zlasti del našega notranjega sojedinjenja in okrepljenja. Rusj naša je padla v nemoč in brezsilje,

ker so sredi njenih sinov udomačili se obžalovanja vredni spori. V tem se moremo ozdraviti jedino sami. Gledé na vse to se hočemo posvetovati na občem shodu. Dojdite torej mnogoštevilno, dobri pastirji pasene po Vas črede; pridite skupno, meščani in seljaki, kupci in rokodelci, učitelji in cerkovni pevci. Vaš glas bodi gromko izražanje občega mnenja, volje in želje vsega nad 3 milijonnega ruskega naseljenja Galičine. Do svi-danja v mestu kneza Leva!

Književnost.

„Matica Slovenska“ je izdala za leto 1891 naslednje 3 knjige: Letopis, 2. Zgodovina Novega Mesta, 3. „Pegam in Lambergar“ (Povest). Zgodovino Novega Mesta je sestavil Ivan Vrhovec, c. kr. profesor. Knjiga obseza 308 str. in dodatek z I., II. in III. Letopis je uredil Anton Bartel. V njem so raznovrstni spisi, kakor: Dr. Murko: Enklitike v slovenščini. (Spis se bode nadaljeval). V. Oblak: Doneski k historični slovenski dialektologiji. M. Cilenšek: Premogova tvorba v obče, posebej pa nje izobrazba na slov. Štajerji. S. Rutar: Prazgodovinske in rimske izkopine po Slovenskem l. 1890. I. Šubic: Barbe in njih uporaba v ornamentiki. Dr. Murko: † Franc Miklosich. Potem sledi: Bibliografija slovenska, sestavil I. Tomšič. Naposled pa: Letopis „Matice Slovenske“, spisal E. Lah. Poročilo o društveni knjižnici navaja letos: češke knjige. Dohodki so od 1. jan. do 31. dec. 1890. znašali: v gotovini 10.492.60½, v obligacijah 10.963 gld., stroški pa 7058.94, torej ostane imetka 3433.66½ gld. + 10.933 gld. Pisateljem in korektorjem se je odmerilo 1836 gld., tiskarnam pa 2548.35 gld. Pre-račun za l. 1892. je določen na 7335.90 gld. dohodkov in stroškov; pisateljska nagrada šteje tu 1650, tiskovni troški pa 2550 gld. Pregled društvenikov l. 1891. kaže 6 častnih, 300 ustanovnih, 1851 letnih, skupno 2157 členov. Poslednji so se pomnožili tudi l. 1891. Če pogledamo površno v imenik udov „Mat. Sl.“ l. 1891., vidimo razmerno najbolj zastopano slovensko svečeništvo; na kmetih zaslediš med celimi okraji izključno svečenike in le tu pa tam redko nasejana imena posvetnih naobražencev. Med temi se odlikujejo zopet učitelji.

Odbor „Mat. Sl.“ vabi slovenske pisatelje, da bi poslali „čim preje tem bolje kaj primernih doneskov za prihodnji Letopis“. Sprejemali se bodo samo izvirni znanstveni in znanstveno-poučni spisi, sosebno taki, ki razpravljajo predmete, ugajajoče potrebam naroda slovenskega. Mi se strinjamo s to željo in zato obžalujemo, da nima ali ne more imeti „Mat. Slov.“ lastnega perijodičnega organa, v katerem bi priobčevala take znanstvene razprave, katere niso za širše občinstvo in brez praktičnih navodov ali posledic, in bi vsled

tega odločevala za Letopis in svoje knjige zares jedino take spise, kateri bi zanimali v obče slovensko ali tudi drugo slovansko naobraženstvo, naj si bode katerega stanu ali katere stroke koli. Spis „Enklitike v slovenščini“ n. p. bi spadal jedino v časopis „Mat. Slov.“, ko bi ga imela ali pa v jugoslovansko akademijo. Naš Valjavec je uže davno s svojim postopanjem pokazal pot, kam naj se obračajo naši slovenski pisatelji s strogo znanstvenimi ali zaradi specijalnosti predmetov omejenemu občinstvu namenjenimi spisi. Sicer pa še posebe opazarjamo slovensko naobraženstvo, seosebno posvetno, da se zagrešuje proti interesom slovenske književnosti, ako prezira ali zanemarja literarni zavod, kateri je ustanovljen ravno za slovensko inteligencijo. Pomisliti je tudi, da ta zavod obvaruje sam sebe od pristranosti jedino potem, ako bodo v njem zastopani primerno vsi stanovi inteligencije. Kaj to pomenja, razvidno je iz drugačnih pojavljenj seosebno na Kranjskem.

„Popotnikov Koledar“ za slovenske učitelje 1892. s popolnim imenikom šolskih oblastnij, učiteljišč, ljudskih šol in učiteljskega osebja po južno-Štirnem, Kranjskem, Primorskem in slovenskem delu Koroškega po stanji v začetku šolskega leta 1891/92. VI. Izdal in uredil Mihael J. Nerat, nadučitelj in urednik Popotnikov v Mariboru. Celje. Tiskal in založil Dragotin Hribar. Cena gld. 1.35 Ta koledar, ki si je pridobil po svojih prejšnjih letnikih obče pripoznanje, kaže letos še posebe slavnosten značaj s sliko J. A. Komenskega in pesnijo v spomin njegove 300letnice. Tiskar je pa tudi pri tem podjetju pokazal, da zasluži zaupanje, katero uživa pri Slovencih.

Stenograf. Glasilo hrvatskog stenografskog društva u Zagrebu. Mesečnik, v Zagrebu za nečlane 2 gld. na leto. 6. št. (listopad 1891). ima razpravo: „Slovenska stenografija“. Spisal Anton Zupan. Uredništvo pravi o tem spisu: U ovom članku razpravlja g. pisac svoj posebni, za slovenski jezik stvoreni sistem, koji je i predložio stenografskomu kongresu, sastalem se (1. 1891.) u Pragu. Držimo, da će strokovnjake kao i prijatelje slavenske stenografije zanimati, pošto se sada radi o preustroju, odnosno ob ustanovljenju originalnog sistema za slavenske jezike. S toga ga priobćujemo, i to, kako ga primismo u jeziku slovenskom, držeći prevod suvišnim. Poslednja opomnja je na pravem mestu; Hrvati in Slavenci bi ne imeli za svoje potrebe nikdar prelagati iz svojih jezikov; kajti umejo drug drugega brez prelaganja. „Stenograf“, ki ga ureduje Franjo Magdić, priporočamo tudi ob tej priliki seosebno Slovincem.

„Mir“ glasilo koroških Slovencev, izhaja po novem letu po 3 krat na mesec v povečani obliki; stoji na leto 2 gld., za manj imovite rodoljube 1 gld. 50 kr. Ta list, ki si je za koroške in s tem za vse Slovence pridobil tekom dosedanjega desetletja izhajanja velikih zaslug, zasluži podpore od vseh Slovencev. Nikjer na Slovenskem ni potrebniji list, nego je Celovski „Mir“ na Koroškem. Zato uredništvo priporoča, naj bi se

združilo po več čitateljev za naročnino, kjer je ne za more jeden sam.

Zur Unfehlbarkeit des Papstes. Aus dem Briefwechsel eines katholischen Gelehrten mit einem russischen General. Von A. A. Kirejev. Leipzig. Slavische Buchhandlung. H. Roskosehny. 1891. Str. 71 in XI. str. vel. 8. Cena 90 kr.

Uhry a Rakousko. Národohospodářské a statistické razhledy. Sepsal Karel Adámek. V Brně 1891. Nákladem vydavatelstva „Česko-moravského národního hospodáře a samopravného věstníku“. Cena 1 gld. 50 kr.

Vybrané báje slovanské. Vydal Karel Jaromír Erben. Ilustroval Viktor Oliva. V Praze 1891. Nakladatel F. Topič. Cena 1 gld. 50 kr.

Листува. Цртице са села. Написао Јован Протић. Нови Сад 1891. Штампарија епископске књижаре Браће М. Поповића. Цијена 50 новч.

Живая старина. Периодическое издание отдѣленія этнографіи императорскаго русскаго географическаго общества подъ редакціею Предсѣдательствующаго въ Отдѣленіи Этнографіи В. И. Ламанскаго. Выпускъ IV. Str. 232 vel. 8. Cena 2 rublja. Kakor je znano starim čitateljem našega lista, je vsak zvezek te „Žive Starine“ prava knjiga z raznimi oddelki, kakor za izsledovanja, potem za spomenike jezika in narodne slovesnosti, nadalje za kritiko in bibliografijo in za „směs“. V tem IV. zvezku so za zapadne Slované zanimiva poglavja, n. pr.: „Отъ редактора (съ нѣсколькими письмами П. О. Шафарика къ И. И. Срезневскому); Рецензія И. И. Срезневскаго на книгу Шафарика Slovansky Narodopis; Zibrť, C. dr. Listy z českých dějin kulturních. Praha 1891.; Комаровъ. Новая збирка малорусскихъ приказовъ. Одесса 1890. „Живая Старина“ izhaja v 4 zvezkih na leto in stoji za granico ali mejo 6 r. na leto. Naročnina se pošilja velikim knjigarnam ali naravnost „въ редакцію „Живой Старины“ (С. Петербургъ, у Чернышева моста). Slovanskim naobražencem v obče, seosebno pa zgodovinarjem in raziskovalcem narodnega blaga „Живую Старину“ z nova priporočamo; kajti to podjetje uže samo po sebi slavi Slované in se more meriti z enakimi izdanji vsakega velikega evropskega naroda. Na čelu je urednik, učenjak prve vrste, čislán in slavljen po vsem naobraženem svetu.

C. O. Шапаровъ. Сочиненія. Книга I. Vsebina: Церковніе вопросы. — Публичныя рѣчи. — Путешествія: по Италіи, Франціи, прусской Германіи, Подунавью, Киевскія торжества. Изданіе „Русско-славянскаго книжнаго склада“ К. Ю. Геруцъ и К. Str. XXIV + 314 velike 8. Tiska se uže tudi II. knjiga, in stoji vsaka 1 rub. 50 kop. Šarapov, ki je pričel s to knjigo izdajati svoja dela, je ruskemu občinstvu, pa tudi ostalim Slovanom znan kot rezek publicist, ki je izdaval n. pr. časopis „Русь“, „Русское Дѣло“ in se je odlikoval seosebno z razpravljanjem obče ekonomije

v pogledu na potrebe Rusije in ruskega naroda. Ni davno temu, kar je popotoval po Evropi, in je tudi v to knjigo položil nekoliko plodov od tega potovanja. Ta, kakor naslednje knjige, bodo jako zanimale Slovane; kajti dotikajo se važnih za nje vprašanj poleg tega, da je Šarapov bistrega uma in ima mnogokušenj tudi vsled občevanja s prvimi slovanskimi, nekaterimi uže umrlimi dejatelji.

„Славянская Муза“. Переводы и подражания В. В. Уманова - Капдуновскаго. С. Петербургъ. Изданіе автора. 1892. Стр. 186 велике 8. Cena s poštnino vred 1 r. 25 k. Dobiva se po glavnih knjigarnah ali pri Herucu (Русско-славянскій книжній складъ въ Петербургѣ, Невскій, 74). „Slavjanskaja Muza“ je novo podjetje; obseza prevode iz poezij vseh slovanskih narodov in to najboljših slovanskih pesnikov. Vrh tega so podani kratki životopisi teh pesnikov. Iz slovenskih pesmij so v tej knjigi na vrsti: „Неповѣнчанная“ od Fr. Prešerna; potem: „Сила любви“, „Все — крохѣ человека“, „На берегу“, „Въ разлукѣ“, „Подъ грозой“, „Три липы“ — vse od Simona Gregorčiča. Pesem „На берегу“ (Na bregu) ponatisnili smo v tej številki našega lista, da jo morejo čitatelji primerjati s slovenskim izvirnikom. „Славянская Муза“ kaže pot, kako naj se seznanjajo Rusi z notranjim, duševnim življenjem ostalih Slovanov; a ta pot je najkrajša in najprimerniša za spoznanje tega življenja tudi med njimi samimi. Prelagatelj se je trudil, da bi predstavljal v odgovarjajoči ruski obliki bisere slovanske poezije. Zato se knjiga „Slavjanskaja Muza“ priporoča sama.

Kulturni Historie. Jeji vznik, razvoj a posavadni literaturu cizí i českou stručně popisuje dr. Čenek Zbort. V Praze. Nakladatelství Jos. R. Vilimek. 1892. Str. 122 vel. 8". Cena s poštnino 1 gld. 25 kr. Zopet je podaril plodoviti znanstvenik češki svojemu narodu, zajedno vsemu Slovanstvu, po obsegu ne veliko, toliko bolj pa po notranjosti važno knjigo. Sestavno razklada tu, kako je on po mnogoletnih pripravah s pomočjo znanstvene dosedanje literature tujih in slovanskih narodov dospel do pojma kulture in njenega zgodovinskega razvoja. Dasi se je omejil na znanstvena dela na tem polju, navedel jih je na stotine tekom razpravljanja. S tem je podal znanstveni aparat onim, ki mu hočejo slediti in kedaj zares racionalno delovati na polju zgodovine kulture v obče in slovanske kulture posebe. Mi priporočamo knjigo slovanskim učenjakom, ki se bavijo na raznih poljih prošlosti, sicer na prvem mestu, a priporočamo jo tudi slovanskim naobražencem v obče.

Naznanje. Lanskega leta se je priobčil v „Slov. Svetu“ ruski prevod Levstikovega „Martina Krpana“. Ta prevod se je posebe ponatisnil, in ga sedaj oddaje upravništvo našega lista s poštnino vred odtis po 18

kr., 5 odtisov po 85 kr. in 10 odtisov po 1 gld 60 kr. Primeren je ta prevod tudi za darila.

Časopisje slovansko.

Dobri slovanski časniki in časopisi so našim starim čitateljem uže znani od prejšnjih let, sprememb ni mnogo, in kjer je ostalo staro ime, tam se običajno tudi tendencija ali program tega ali onega lista ni spremenil. Mi navedemo tu samo nekatere novine in časopise.

Hrvatski. „Obzor“, dnevnik, u Zagrebu. $\frac{1}{4}$ leta 4 gld. 50 kr. — „Hrvatska“, dnevnik, u Zagrebu. $\frac{1}{4}$ leta 4 gld. 50 kr. — „Vienac“ Zabavi i pouci, tednik, v Zagrebu. Na leto 7 gld. — „Naša Sloga“, tednik, v Trstu. Celo leto 5 gld., za seljake 2 gld. „Il Diritto Croato“, tednik v Pulju. Na leto 5 gld. 60 kr. V ital. jeziku pisani list s slovanskim programom.

Srbski. „Србобран“, glasilo srpske samostalne stranke u trojednici, 2 krat na teden, v Zagrebu. Na leto 6 gld. — „Српски Глас“, organ srpske narodne stranke, tednik, v Zadru. Na četrt leta 1 gld. 75 kr. „Глас Црногора“, tednik, v Cetinju. Na četrt leta 1 gld. 50 kr. — „Босанска Вила“, 3 krat na mesec v Sarajevu. Pol leta 2 gld.

(Dalje pride.)

„Slovanski Svet“

izhajá po dvakrat na mesec, vselej 10. in 25. dne meseca, in se pošilja naročnina izdajatelju „Slov. Sveta“ v Trst. — Naročnina znaša:

za celo leto	4 gold.
za pol leta	2 „
za četrt leta	1 „

Za ljudske učitelje in dijake velja:

celoletno	3 gld. 60 kr.
poluletno	1 „ 80 „
četrtletno	— 90 „
Posamične številke so po	— 18 „

Opomnja. V vsaki zadevi lista naj se oč. gg. naročniki obračajo do podpisanega. Ko bi ne došla kaka štev., naj se takoj reklamuje. Naročnina, prosimo vljudno, naj se nam pošilja kar možno od začetka leta. Stare letnike moremo oddajati s poštnino vred po 3 gld.

Fran Podgornik.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. n za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44